

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการอิสลาม โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะภาษาไทยสำหรับเด็กมุสลิม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1- 3 ซึ่งเป็นนวัตกรรมใหม่ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอิสลาม
- 2.2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ
- 2.3 แนวการจัดทำชุดแบบฝึกทักษะภาษาไทยสำหรับเด็กมุสลิม ป.1 - ป.3
- 2.4 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระภาษาไทย พุทธศักราช 2544
- 2.5 หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในอิสลาม

2.1.1 ความหมายของการศึกษาอิสลาม

มัสลิน มาหะมะ (2552 : ออนไลน์) กล่าวว่า การศึกษาอิสลามคือการสร้างมนุษย์เพื่อการเคารพภักดี(อิบาดะฮ์)และการเป็นผู้แทน(เคาะลีฟะฮ์)ของพระองค์บนผืนแผ่นดิน การที่มนุษย์จะเป็นบ่าวที่เคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ﷻ และเป็นเคาะลีฟะฮ์ได้ต้องเป็นมนุษย์ที่ดี และสิ่งสำคัญที่จะทำให้มนุษย์เป็นบ่าวที่ดีของพระองค์นั้น คือ อิสลาม การที่จะรู้จักและเข้าใจอิสลาม ต้องอาศัยการศึกษาเท่านั้น และได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการศึกษาในอิสลามไว้ดังต่อไปนี้ คือ

1. ตัรบียะฮ์ หมายถึง การอบรม การขัดเกลาจิตใจ
2. ตะลีม หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ รวมถึงความรู้ทางศาสนาและความรู้ทางโลก
3. ตะดีบ หมายถึง การอบรมปมนิสัยให้มีคุณธรรม จริยธรรมและมีระเบียบวินัย

จากคำนิยามข้างต้น จะพบว่าการศึกษาในอิสลามมีลักษณะเฉพาะดังนี้

- 3.1 เป็นการศึกษาตลอดชีพ
- 3.2 เป็นการพัฒนาทุกส่วนของความเป็นมนุษย์ไม่ว่าด้านวิญญาณ สติปัญญา ร่างกายและสังคม
- 3.3 เป็นการสนองตอบวัตถุประสงค์ของการสร้างมนุษย์ คือ เพื่อเป็นบ่าวของอัลลอฮ์ ﷻ และเป็นตัวแทนของพระองค์บนผืนแผ่นดิน
- 3.4 ทำให้สมาชิกของสังคมมีคุณธรรมและจริยธรรม มีความเจริญรุ่งเรือง

อับรอเฮม หะยีสาอิ (2552 : ออนไลน์) อ้างถึง อิมาม อัลฆอซาลี (478 ฮ.ศ) กล่าวว่า การศึกษาหมายถึงกระบวนการทำให้บุคคลเข้าใจลัทธิอัลลอฮฺ ﷻ ความแตกต่างระหว่างการศึกษาอิสลามกับการศึกษาทั่วไป สรุปได้ดังนี้ คือ การศึกษาอิสลามมีจุดประสงค์ หลักสูตรวิธีการและสื่อต่างๆ โดยยึดเอาบทบัญญัติศาสนาเป็นหลัก การศึกษาอิสลามไม่ได้มีจุดประสงค์เพียงแค่มิให้ชีวิตอยู่บนโลกนี้อย่างมีความสุขเท่านั้นแต่เน้นการมีชีวิตหลังความตายด้วย การศึกษาอิสลามให้ความสำคัญทั้งที่เป็นวัตถุทางกายและที่เป็นจิตวิญญาณดูแลและเสริมสร้างในสิ่งเหล่านี้ให้ครอบคลุมและสมบูรณ์

อะลัน หมัดอะดัม (2547 : ออนไลน์) กล่าวว่า อิสลามมิใช่เป็นเพียงศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นวิถีชีวิต (Way of Life) ของมุสลิมอีกด้วย เพราะมีหลักธรรมแห่งชีวิต ตั้งแต่เกิดจนถึงวันสุดท้ายของชีวิตและมีคำสอนให้มุสลิมประพฤติปฏิบัติตั้งแต่ตื่นนอนจนถึงเข้านอนของแต่ละวัน โดยมีศาสนาบัญญัติกำกับการบริหารชีวิตอย่างชัดเจน ถ้ามุสลิมไม่ศึกษาคำสอนศาสนาอิสลาม เขาก็ไม่สามารถที่จะปฏิบัติตนให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของได้ และเขาจะไม่ได้รับความดีจากอัลลอฮฺ ﷻ อย่างแน่นอน และอิสลามเป็นศาสนาแห่งการปฏิบัติ ดังนั้นการปฏิบัติกิจการงานของศาสนาต้องรู้หลักการ และวิธีการปฏิบัติที่เป็นไปตามความต้องการของอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งเป็นเจ้าของศาสนา ท่านอิหม่ามบุคอรี (ขออัลลอฮฺเมตตาต่อท่าน) ได้กล่าวว่า บทว่าด้วยความรู้ก่อนการพูดและการกระทำ เพราะอัลลอฮฺ ﷻ ทรงตรัสว่า "จงรู้ไว้เถิดว่า แท้จริงไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ ﷻ" ¹ อิสลามเป็นศาสนาที่วางอยู่บนรากฐานของการศรัทธา (อิหม่าน) อิสลามจะดำรงอยู่ได้เพราะการศรัทธาและการศึกษาคำสอนศาสนาและนำมาปฏิบัติตนนั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การศรัทธา(อิหม่าน)เพิ่มพูน อาลี กล่าวว่า "อัลลอฮฺ ﷻ ผู้ทรงสูงส่ง ผู้ทรงเลิศยิ่ง ตรัสว่า (แท้จริง ศาสนาของอัลลอฮฺ ﷻ คือ อัลอิสลาม) ดังนั้น ศาสนาที่ถูกต้องแท้จริง คือ อัลอิสลาม และอัลอิสลามที่แท้จริงและถูกต้องนั้น คือ อัล-อิหม่าน เพราะศาสนาคือการศรัทธา และศาสนาบกพร่องด้วยความบกพร่องของการศรัทธาและมันเพิ่ม(ด้วยการเพิ่มของการศรัทธา)²

นิเลาะ แวอูเซ็ง (2550 : 49) อ้างจากอัลญามาลี (Al-Jamali. 1985 : 85) ได้นิยามการศึกษาในอิสลามไว้ว่า การศึกษาในอิสลาม คือ กระบวนการพัฒนาและเสริมสร้างความ เป็นอัจฉริยภาพของมนุษย์ที่ครอบคลุมและสมบูรณ์ การศึกษาในอิสลามจะเกี่ยวข้องกับมิติ ศรัทธา ศาสตร์ จริยธรรม การปฏิบัติธรรมเป็นระบบอย่างมีแก่นสาร ศาสตร์ในที่นี้ หมายถึง ชะรีอะฮฺและศาสตร์อื่นๆที่ได้จากการศึกษาหรือแสวงหา

1. หะดิษบันทึกโดยบุคอรี หมายเลข 10

2. อัลมะทลลา บิลอะซัร เล่ม 1 หน้า 61

อิสมาอีลลูตีฟี จะปะเกีย (2549 : ออนไลน์) กล่าวว่า การศึกษาในอิสลามเป็นการสร้างคนให้มีความสมบูรณ์และมีความสำเร็จตามความประสงค์ของอัลลอฮ์ ﷻ โดยให้ทุกคนสามารถปฏิบัติตนเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทน (เคาะลีฟะฮ์) ของอัลลอฮ์ ﷻ การศึกษาในอิสลามจึงเป็นการสร้างความองอาจและความเจริญให้แก่มนุษย์ เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกๆด้าน ทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา อิสลามจึงเริ่มให้การศึกษากับมนุษย์ตั้งแต่วัยเริ่มแรกของการปฏิสนธิในครรภ์มารดา และมีความต่อเนื่องตั้งแต่วินาทีแรกของการลืมตาดูโลกของทารกน้อย จนถึงช่วงวัยเด็ก เยาวชน วัยทำงาน วัยเจริญพันธุ์ วัยสูงอายุ หรือชีวิตหลังความตาย ล้วนแล้วต้องได้รับการศึกษาในกรอบของอิสลามที่สมดุลและไม่ขาดช่วง

อับดุลสุโกร์ ดินอะ (2553 : ออนไลน์) กล่าวว่า การศึกษาในอิสลาม หมายถึง กระบวนการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถและทักษะของบุคคล เพื่อตอบสนองความต้องการของชีวิตในทุกแง่มุม หรือกระบวนการสร้างบุคคลให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่ตนเองอาศัยอยู่จนสามารถเป็นดวงประทีปส่องนำชีวิตเป็นประตูของความสำเร็จ และเป็นกุญแจแห่งอารยธรรม จึงไม่มีประชาชาติใดในโลกอันกว้างใหญ่ที่ปฏิเสธความสำคัญของการศึกษา เพราะต่างตระหนักดีว่า พวกเขามีอาจจะดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างสงบสุข หากปราศจากการศึกษาและความจริงแล้วการศึกษานั้นไม่เพียงแต่จะมีความจำเป็นต่อมนุษย์เท่านั้น หากแต่ยังมีความสำคัญทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสรรพสิ่งทั้งมวลไม่ว่า สัตว์ สิ่งของ รวมทั้งจักรวาลด้วย เพราะอันเนื่องมาจากการศึกษาของมนุษย์นี้แหละทำให้โลกนี้สงบสุขหรือเกิดความหายนะ

จากแนวคิดข้างต้น พอสรุปได้ว่า การศึกษาในอิสลาม หมายถึง กระบวนการเรียนรู้โดยยึดเอาบทบัญญัติศาสนาเป็นหลัก เพื่อสร้างคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และมีความสำเร็จตามความประสงค์ของอัลลอฮ์ ﷻ สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกๆด้าน ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติ เพื่อนำสู่ความสำเร็จสูงสุดในโลกนี้และโลกหน้า

2.1.2 เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษาอิสลาม

มัสลัน มาหะมะ (2552 : ออนไลน์) กล่าวว่า เป้าหมายของการศึกษาในอิสลามนั้นมีมากมาย แต่เป้าหมายสูงสุดของการศึกษาอิสลาม คือ การสร้างมนุษย์เพื่อการเคารพภักดี (อิบาดะฮ์) และการเป็นผู้แทน (เคาะลีฟะฮ์) ของพระองค์บนผืนแผ่นดิน การที่มนุษย์จะเป็นบ่าวที่เคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเป็นเคาะลีฟะฮ์ได้ต้องเป็นมนุษย์ที่ศอลิห และสิ่งสำคัญที่จะทำให้มนุษย์เป็นบ่าวที่ดีของพระองค์นั้นคืออิสลามการที่จะรู้จักและเข้าใจอิสลามต้องอาศัยการศึกษาเท่านั้นและได้รวบรวมแนวคิดบรรดานักการศึกษามุสลิมไว้หลายท่าน เช่น ชัยยิดนากิบ อัลออตตาส กล่าวว่า การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตกัลญาณชน มนุษย์ที่ดีมีคุณธรรม (ศอลิห) นั่นคือบุคคลที่มีจรรยาบรรณอันงดงาม (อะดับ)

อัล เฆาะซาลี (Khan,1986:81) อ้างถึงใน อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต (2550 :65) กล่าวว่าเป้าหมายของการศึกษามีว่า การศึกษาต้องเน้นถึงการสร้างบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยที่สมบูรณ์ อันจะทำให้มนุษย์สามารถแยกแยะระหว่างความดีความชั่ว

อัล กอบซี อ้างถึงใน อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต (2546 : 58-59) ได้กล่าวว่า เป้าหมายของการศึกษาต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อศาสนา และอัลลาคเพื่อศาสนาในที่นี้ หมายถึง การศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนยึดมั่นในศาสนา ส่วนวัตถุประสงค์เพื่ออัลลาคนั้น หมายถึง การปลูกฝังนิสัยที่ตรงตามทัศนะของอิสลาม

มุฮัมมัด อะฎีเยฮ์ อัล-อิบรอฮีม (2553 : ออนไลน์) กล่าวว่า เป้าหมายแรกและเป้าหมายสูงสุดของการศึกษาแห่งอิสลามก็คือ การขัดเกลาทางศีลธรรม และการอบรมทางจิตวิญญาณ แต่ละบทเรียนจะต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรม และครูทุกคนจะต้องถือว่า จริยธรรมทางศาสนานั้นอยู่เหนือสิ่งอื่นใด เพราะจริยธรรมทางศาสนาเป็นอุดมการณ์ เป็นจริยธรรมที่สมบูรณ์และลักษณะอันสูงส่งเช่นนี้ก็เป็นพื้นฐานของการศึกษาแห่งอิสลาม

ญิสาด ภาลาวัน (2553 : ออนไลน์) กล่าวว่า การศึกษาควรมีจุดมุ่งหมายเพื่อการเจริญเติบโตอย่างสมดุลของบุคลิกภาพมนุษย์ โดยการฝึกฝนทางจิตวิญญาณ ความคิดเหตุผล ความรู้สึกและประสาทสัมผัส การศึกษามุสลิมควรมุ่งเน้นให้มนุษย์เจริญเติบโตไปในทุกๆด้าน เช่น ด้านจิตวิญญาณ สติปัญญา การจินตนาการ สรีระ วิทยาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ทั้งปัจเจกบุคคลและส่วนรวม แล้วโน้มน้ำหนักด้านต่างๆเหล่านี้ ไปสู่ความดีงาม และการบรรลุถึงความสมบูรณ์แบบซึ่งเป้าหมายสูงสุดของการศึกษาคือ การยอมจำนนต่ออัลลอฮ์ ﷻ อย่างสิ้นเชิง ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลสังคมและมนุษยชาติ

นิละาะ แวอุเซ็ง(2550: 50-51) อ้างจากอิบนุ ชะฮุนน ได้กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการศึกษา คือการฟุ่มเฟือยศาสนาให้เกิดกับตัวของเด็กและการคงไว้ซึ่งจริยธรรม วัตถุประสงค์ดังกล่าวจะบรรลุได้ด้วยการให้การศึกษากับคัมภีร์อัลกุรอาน ฟิกฮ์ และวิชาศาสนาอื่นๆ และการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านการฝึกปฏิบัติและการแสดงออกทางพฤติกรรม และอ้างอิงในอัลอะตัส ซึ่งได้กล่าวว่า เป้าหมายของการในศึกษาอิสลาม คือการสร้างมนุษย์ให้เป็นคนดีมีศีลธรรม ความดีในมนุษย์สามารถจะสร้างให้เกิดขึ้นได้โดยการปลูกฝังจริยธรรมในตัวมนุษย์

ดังนั้น การศึกษาอิสลามมีเป้าหมาย เพื่อการขัดเกลา อบรม บ่มเพาะ ฝึกฝนทางจิตวิญญาณ ความคิดและเหตุผลด้วยความดีมีคุณธรรม เพื่อมุ่งเน้นให้มนุษย์เจริญเติบโตไปในทุกๆด้าน ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้มีจรรยาบรรณทางตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เพื่อทำอิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ ทั้งปัจเจกบุคคลและส่วนรวม และแสวงหาความรู้เพิ่มเติมที่จะตอบสนองความต้องการของสังคมและดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข และการที่จะรู้จักและเข้าใจเป้าหมายอิสลามอย่างแท้จริง เราจึงต้องศึกษาหาความหมายของเป้าหมายในการศึกษาอิสลาม ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ อะกีดะฮ์ อิบาดะฮ์ และอัลลาค ซึ่งพอจะสรุปและรวบรวมได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. อากีตะฮฺ

เชคริฎอ อะหมัด สมะดี (2551: ออนไลน์) ได้ให้ความหมาย อากีตะฮฺ ว่ามาจากรากศัพท์ อัล-อักดู (**اَقْدُ**) แปลว่า ผูก คำว่า ผูก ได้ให้ความรู้สึกที่แน่นอน เมื่อนำมาเป็นคำศัพท์ที่เกี่ยวกับสิ่งที่มั่นคง คือ ความเชื่อ ดังนั้น ความเชื่อที่เกิดขึ้นต้องมั่นคงจะสงสัยไม่ได้ อากีตะฮฺจึงหมายถึงมั่นคง หากอากีตะฮฺที่เกิดขึ้นด้วยความมั่นคงจะนำทัศนหรือความคิดของมนุษย์มาเป็นเกณฑ์ไม่ได้ เพราะทัศนของมนุษย์นั้นมีพื้นฐานความรู้และข้อมูลแตกต่างกัน ถ้านำความคิดของมนุษย์มาใช้ในเรื่องอากีตะฮฺจะทำให้เกิดความคลงแคลงใจ เพราะศึกษาจากทัศนหรือการตีความที่มาจากอิมามหรือผู้รู้ ความเข้าใจเช่นนี้ไม่สามารถนำมาเป็นหลักศรัทธาได้ ฉะนั้นบุคคลที่ไม่ได้ศึกษาเรื่องอากีตะฮฺด้วยหลักฐานที่มาจากอัลลอฮฺ ﷻ และซุนนะฮฺจะทำให้หลงส่วนคำว่าอากีตะฮฺอิสลามียะฮฺ คือ การศรัทธาเกี่ยวกับอัลลอฮฺ ﷻ บรรดาโมลาอิกะฮฺ ﷺ บรรดา คัมภีร์ บรรดานบีและรอซูล ﷺ วันอาดิเราะฮฺ อัลกอฎอฮฺ อัลกอฎร (กฎสภาพการณ์) โดยเนื้อหาทั้งหมดนี้จะเกี่ยวกับสิ่งเร้นลับ (อัล-ฮียอบ) อันเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นและสัมผัสไม่ได้ การศรัทธาในสิ่งเร้นลับเหล่านี้เป็นคุณสมบัติของบรรดาผู้ศรัทธา ซึ่งอัลลอฮฺ ﷻ ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ศรัทธาไว้ว่าคือ บรรดาผู้ที่เชื่อในสิ่งเร้นลับ

นศรุลลอฮฺ ต็อยยิบ.(2548 : 22) อ้างถึงในอัब्ดุลลอฮฺ บินอับิดิลหะมิด อัลอะชรีรีย์ ได้กล่าวว่า อากีตะฮฺ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่จิตใจมนุษย์นำมายึดถือโดยความเชื่อมั่น ยึดมั่นและศรัทธาต่อสิ่งนั้นย่อมเป็นอากีตะฮฺ ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ก็ตาม ส่วนคำว่า อากีตะฮฺอิสลามียะฮฺ หมายถึงการศรัทธาอย่างแน่วแน่ที่มีต่ออัลลอฮฺ ﷻ บรรดาโมลาอิกะฮฺ ﷺ บรรดารอซูล ﷺ วันสุดท้าย การกำหนดความดี-ความชั่ว และรวมถึงสิ่งที่เร้นลับ(อัล-ฮียอบ) ต่าง ๆ ทั้งหมดที่ถูกยืนยันเอาไว้และหลักการศาสนา ตลอดถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เหล่าบรรดาอัศ-สะละฟุศ-ศอและหฺ (ของอุมมะฮฺ) ได้ยึดถือมา

นุมาน สะอะ (2553: ออนไลน์) ได้ให้ความหมาย อากีตะฮฺว่า คือรากฐานของสิ่งที่จะปลูกสร้าง ซึ่งเป็นสิ่งที่ตกผลึกอยู่ในส่วนลึกหัวใจ อีกทั้งยังเป็นเสมือนฐานแห่งการปฏิบัติ การงานทุกอย่าง การปฏิญาณตน การละหมาด การถือศีลอด การจ่ายซะกาฮฺ การประกอบพิธีหัจญ์จะไม่มีผลใด ๆ ทั้งสิ้นหากปราศจากรากฐานของอากีตะฮฺอิสลาม อากีตะฮฺ เปรียบเสมือนเสาเข็มที่เจาะลึกลงไปใต้ดินเพื่อรองรับการก่อสร้างที่จะสร้างขึ้นหลังจากนั้น อัลลอฮฺ ﷻ ได้ให้ความสำคัญกับอากีตะฮฺ อิสลามียะฮฺเป็นกรณีพิเศษโดยการแต่งตั้งบรรดานบีทั้งหลายให้เชิญชวนสู่อากีตะฮฺอิสลามียะฮฺ

ดังนั้นจากนิยามในข้างต้น สรุปได้ว่า อากีตะฮฺ หมายถึง สิ่งที่มนุษย์ยึดเหนี่ยวไว้อย่างเชื่อมั่น โดยมีความเชื่ออย่างมั่นคงในสิ่งที่เร้นลับว่าจะมีผลต่อความเชื่อมั่นของตนเอง ทั้งในสิ่งที่เป็คุณประโยชน์หรือเป็นโทษต่อตนเอง ทั้งนี้ผลนั้นย่อมเกิดจากการกระทำของตนเองด้วย แต่อากีตะฮฺอิสลามียะฮฺ หมายถึง การศรัทธายึดมั่นต่ออัลลอฮฺ ﷻ โดยไม่มีข้อสงสัยใด ๆ ทั้งสิ้น

2. อิบาตะฮุ

อะลัน หมัดอะดีม (2549: ออนไลน์) ได้กล่าวว่า อิบาตะฮุในอิสลามนั้น มี 2 ลักษณะ คือ อิบาตะฮุที่จำกัดรูปแบบ และอิบาตะฮุที่ไม่จำกัดรูปแบบ อิบาตะฮุที่จำกัดรูปแบบ หมายถึง อิบาตะฮุ ที่มีรูปแบบตายตัว มีการจำกัดเวลา มีการจำกัดสถานที่ หรือมีเงื่อนไขที่เฉพาะมีจุดเริ่มต้นและมีจุดเสร็จสิ้นของอิบาตะฮุนั้นๆ เช่น การละหมาด การจ่ายชะกาฮุ การถือศีลอด การประกอบพิธีหัจญ์ เป็นต้น อิบาตะฮุลักษณะนี้ ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้สอนและทำแบบอย่างเอาไว้แล้วและแบบอย่างดังกล่าวมาจากกะหฺยูของอัลลอฮุ ﷻ ดังที่ปรากฏในเศาะเฮียะฮฺบุคอรีและมุสลิมว่า “แท้จริงอุมร์บุตรอับดุลอะซีซ ﷺ ได้ประวิงเวลาละหมาดอัตรีเล็กน้อย แล้วอูรวะฮฺ บุตรอิชชัษฺ บัร ﷺ ได้กล่าวแก่เขาว่า แท้จริงญิบรีล ﷺ ได้ลงมาละหมาดนำท่านรอซูลุลลอฮุ ﷺ แล้วท่านอุมร์ (บุตรอับดุลอะซีซ) ﷺ ก็ได้กล่าวแก่เขาว่าโปรดทราบสิ่งที่ท่านได้กล่าวเอาไว้โอ้อูรวะฮฺ ﷺ แล้วเขา(อุมร์บุตรอับดุลอะซีซ) ﷺ กล่าวว่า ข้าพเจ้าได้ยิน บะซีร บุตรอบีมีสอูด ﷺ กล่าวว่า ฉันได้ยินอบูมีสอูด ﷺ กล่าวว่า ฉันได้ยินท่านรอซูลุลลอฮุ ﷺ กล่าวว่า ญิบรีล ﷺ ได้ลงมาละหมาดแก่ข้าพเจ้า แล้วข้าพเจ้าได้ละหมาดพร้อมกับเขา (ญิบรีล ﷺ) ต่อมาข้าพเจ้าได้ละหมาดพร้อมกับเขา แล้วต่อมาข้าพเจ้าได้ละหมาดพร้อมกับเขา แล้วต่อมาข้าพเจ้าได้ละหมาดพร้อมกับเขา ท่านรอซูล ﷺ นับนิ้วได้ให้เวลาละหมาด¹ จากญาบิรบุตรอับดุลลอฮุ ﷺ ว่าแท้จริงญิบรีล ﷺ ได้มาหาท่านนบี ﷺ แล้วเขา(ญิบรีล ﷺ) สอนเวลาละหมาดให้แก่ท่าน แล้วญิบรีล ﷺ ก้าวไปข้างหน้าโดยที่ท่านรอซูลุลลอฮุ ﷺ อยู่หลังท่านญิบรีล ﷺ และบรรดาผู้คนอยู่หลังท่านรอซูลุลลอฮุ ﷺ แล้วเขา(ญิบรีล ﷺ) ก็ละหมาดดุฮฺรี เมื่อดวงอาทิตย์คล้อย- จวบ² ท่านนบีก็ได้กำชับให้อุมมะฮฺฮุของท่านนำเอาแบบอย่าง อิบาตะฮุจากท่านไปปฏิบัติ ดังหะดิษที่ว่า “พวกท่านจงละหมาด ดังเช่นที่พวกท่านเห็นฉันละหมาด”³ ส่วนอิบาตะฮุที่ อิสลามได้กล่าวไว้ อย่างกว้างๆโดยไม่จำกัดรูปแบบ เช่น การทำทานอาสา(صدقة تطوع) และอื่นๆ นั้น เราจะไปกำหนดวิธีการ หรือ จำกัดรูปแบบ เวลา และสถานที่นั้นไม่ได้ นอกจากต้องมาจากบทบัญญัติที่ ศาสนากำหนดไว้แล้วเท่านั้น

ซุกรีย์ นูร จงรักสัตย์ (2553 : ออนไลน์) อ้างถึงใน มุหัมมัด บิน อิบรอฮีม อัต-ตุยญีรียฺ กล่าวว่า ความรู้ คือ อิบาตะฮุ และการจะเป็นอิบาตะฮุได้นั้นต้องประกอบด้วยสองเงื่อนไข คือ กระทำด้วยความบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮุ สُبْحَانَ سُبْحَانَ سُبْحَانَ และยึดปฏิบัติตามแบบฉบับของท่านรอซูลุลลอฮุ ﷺ

1. หะดิษบันทึกโดยนาซาอียฺ หมายเลข 610 ดารุอะชชะอ์ หมายเลข 245/1 บุคอรี หมายเลข.1/425 มุสลิม หมายเลข132/1

2. หะดิษบันทึกโดยสุนัน อาบิดาวูด 3/419 เศาะเฮียะฮฺมุสลิม หมายเลข 2/1006 นาซาอียฺ หมายเลข 310/5

3. หะดิษบันทึกโดยบุคอรี หมายเลข.5549

มุขัมมิล ซิดดีกี (2553 : ออนไลน์) กล่าวว่า **อิสลามได้วางรูปแบบเฉพาะสำหรับอิบาดะฮ์บางอย่าง** เช่น ละหมาด ถือศีลอด ชะกาฮ์ และฮัจญ์ นี่คือนิยามอิบาดะฮ์ที่เป็นหลักใหญ่ อิบาดะฮ์ในอิสลามต้องสร้างมาจากรากฐานนี้ **อย่างไรก็ตาม อิบาดะฮ์มิได้มีเฉพาะในเชิงรูปแบบเท่านั้น อิบาดะฮ์ยังหมายถึงชีวิตทั้งหมด** ดังนั้น สิ่งใดก็ตามที่กระทำไปด้วยการเชื่อฟังต่ออัลลอฮ์ แม้แต่กิจกรรมที่ถูกพิจารณาว่าเป็นเรื่องทางโลกก็ยังนับว่าเป็นอิบาดะฮ์ (เจอนไซ คือ ต้องเป็นการกระทำเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ อย่างบริสุทธิ์ใจและสอดคล้องกับแบบอย่างของท่านนบี ﷺ อิบาดะฮ์ในอิสลามได้ถูกกำหนดมาโดยอัลลอฮ์ ﷻ ไม่ได้อิงอยู่กับประสบการณ์ส่วนบุคคลของผู้คน ดังนั้น อิบาดะฮ์ในอิสลามจึงนำไปสู่เอกภาพและความประสานกลมกลืนกัน อิบาดะฮ์มีการใช้ปัจจัยที่หลากหลาย มีการใช้เวลา(อิบาดะฮ์ ชะมานียะฮ์) สถานที่ (อิบาดะฮ์ มะกานียะฮ์) และเงิน(อิบาดะฮ์ มาลียะฮ์) การละหมาดและการถือน้ำศีลอดเป็นอิบาดะฮ์ ชะมานียะฮ์(ใช้เวลา) ฮัจญ์เป็นอิบาดะฮ์ ชะมานียะฮ์(ใช้เวลา)และมะกานียะฮ์(ใช้สถานที่) ขณะที่อุมเราะฮ์เป็นอิบาดะฮ์ มะกานียะฮ์(ใช้สถานที่) ชะกาฮ์และเศาะตะเกาะฮ์เป็นอิบาดะฮ์ มาลียะฮ์(ใช้เงิน) อิบาดะฮ์ทั้งหมดคือ**ความสมดุลระหว่าง สิ่งที่ถูกกำหนดให้กระทำ(ฟิรฎู)กับสิ่งที่ถูกส่งเสริมให้กระทำ(นะวาฟิล)** สิ่งที่ถูกกำหนดให้กระทำเป็นระดับต่ำสุดที่บังคับให้กระทำ ส่วนนะวาฟิลเป็นสิ่งที่ปล่อยให้เป็นการเลือกส่วนบุคคล(ตามระดับความมุ่งมั่น ในการพัฒนาตัวเองของเขา) การละหมาดเป็นอิบาดะฮ์ที่แสดงถึงการประสานกลมกลืนกันระหว่าง ร่างกาย ถ้อยคำ ความรู้สึกนึกคิด และจิตวิญญาณ

อิสมาอีล กอเซ็ม(2553: ออนไลน์) ได้กล่าวว่า อิบาดะฮ์ หมายถึง **ทุก ๆ สิ่งที่มีปรากฏในบทบัญญัติจากคำสั่งใช้ต่าง ๆ และคำสั่งห้ามต่าง ๆ ทุกสิ่งทุกอย่างที่บัญญัติให้ปฏิบัติ หรือมีการส่งเสริมให้กระทำ** เป็นเรื่องที่ต้องปฏิบัติ และทุกสิ่งที่มีคำสั่งห้ามให้ละทิ้งหรือ ห้าม ถ้าหากกระทำถือว่าเป็นการฝ่าฝืน ที่ให้ละทิ้งถ้าปฏิบัติ ถือว่าเป็นบาป และเป็นสิ่งที่น่าเกลียดสำหรับคำสั่งใช้ที่เป็นวาญิบ (จำเป็นที่ต้องปฏิบัติ)และสิ่งที่ส่งเสริมให้ปฏิบัติ (ซุนนะฮ์) แต่ไม่เป็นการบังคับ ส่วนการห้ามบางสิ่งถ้ากระทำถือว่าเป็นการฝ่าฝืนหรือเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ (มักรูฮ์) แต่ไม่มีบาปใด ๆ และความหมายของอิบาดะฮ์ อีกความหมายหนึ่ง คือ **รวมไว้ซึ่งสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงรักและพอพระทัยไม่ว่าจะเป็นคำพูดต่าง ๆ หรือการกระทำที่แสดงออกมาและสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจ**

มูริด ทิมะเสน (2553 : ออนไลน์) ได้กล่าวว่า อิบาดะฮ์ หมายถึง การเคารพภักดี ซึ่งอิบาดะฮ์มีสองประเภท กล่าวคือ อิบาดะฮ์ที่มีรูปแบบและอิบาดะฮ์ที่ไม่มีรูปแบบ อิบาดะฮ์ที่มีรูปแบบ อาทิเช่น การละหมาด การถือน้ำศีลอด เป็นต้น ส่วนอิบาดะฮ์ที่ไม่มีรูปแบบ อาทิเช่น การอ่านอัลกุรอาน การชุกรุลลอฮ์ เป็นต้น

ดังนั้น อิบาดะฮ์ คือ การปฏิบัติเพื่อแสดงความเคารพต่ออัลลอฮ์ ﷻ ทั้งอย่างที่มีรูปแบบ เช่น การละหมาด การทำหัจญ์และไม่มีรูปแบบ เช่นการดูอา การชุกรุลลอฮ์ ทั้งที่เป็นปัจเจกบุคคลหรือเป็นส่วนรวม และมีการกำหนดเวลา สถานที่ หรือการใช้เงิน เพื่อแสดงการเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ด้วยความนอบน้อมถ่อมตน ยอมรับและเชื่อฟังต่ออัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้นรวมทั้งการมีมารยาททั่วไปที่ดีก็เป็นรูปแบบอิบาดะฮ์อย่างหนึ่งเหมือนกันและสิ่งที่เป็นอิบาดะฮ์ยังมีมากมาย

3. อักลาก

อะบู มูซา (2551: ออนไลน์) อ้างถึงในมุฮัมมัด มุณีร์ มุรลี (1421 ฮ.ศ./48) ได้ให้ความหมายคำว่า (อัลอักลาก) จริยธรรม หมายถึงแก้ไขพฤติกรรมให้ดีขึ้นและเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ แม้ว่าคำนี้เป็นมีความหมายเฉพาะด้านหนึ่งในหลาย ๆ ด้านของการศึกษา แต่หลายคนใช้คำนี้เพื่อหมายถึงการศึกษา เช่น อะบูบัค อัล อาญูรี (360 ฮ.ศ.) ได้เขียนหนังสือ ชื่อ (จริยธรรมของผู้รู้)

อูบัยบาส (2553: ออนไลน์) อ้างถึงใน อะอิฎฮ์อัลกีอริญ (2552 หน้า 95) กล่าวว่าคนที่มีมารยาทที่ดีย่อมมีหัวใจที่สงบ ไม่ตึงเครียด ไม่กระวนกระวายใจ และมักไม่ตกอยู่ในสถานการณ์ที่เลวร้ายยิ่งไปกว่านั้นการมีมารยาทที่ดียังเป็นอิบาตะฮ์ (การเคารพภักดี) ประเภทหนึ่งต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเป็นคุณสมบัติที่พระองค์ทรงสนับสนุนให้ปวงบ่าวทุกคนพึงมี

โลลา หรีมเพ็ง (2551 : 11) ได้ให้ความหมาย อักลาก ไว้ว่า หมายถึง จริยธรรมหรือคุณลักษณะของบุคคลทั้งภายในและภายนอก ทั้งที่ดีและไม่ดี ซึ่งหากบุคคลใดมี จริยธรรมที่ดีจะทำให้มนุษย์สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข โดยมีลักษณะความสัมพันธ์ 3 ลักษณะ คือจริยธรรมต่อพระเจ้า จริยธรรมต่อตนเอง และจริยธรรมต่อผู้อื่น

อิจรลาลี (2550: online) กล่าวว่า จริยะ ในภาษาอาหรับตรงกับคำว่า الأخلق (อัล-อักลาก) ซึ่งในรูปศัพท์แล้ว คำว่า อักลาก เป็นพหูพจน์ของ الخلق (อัล-คุลุก) หมายถึง สัญชาติญาณ ความเคยชินธรรมชาติที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ สิ่งที่ประพฤติปฏิบัติอยู่เป็นประจำ คำว่า คุลุก มีปรากฏอยู่ในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานอยู่ 2 ที่ ดังในบท อัล-กอลัม ดาร์สที่ว่า “และแท้จริงเจ้านั้นอยู่บนคุณธรรมอันยิ่งใหญ่” (68/4) และในบท อัซซุอรออู ดาร์สที่ว่า “นี่ไม่ใช่อะไรอื่นนอกจากเป็นเรื่องโกหกในสมัยก่อน ๆ” (19/137) ดาร์สของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ปรากฏคำว่า คุลุก ในสองที่นี้ให้ความหมายต่างกัน ดังปรากฏว่าในครั้งแรกเป็นการกล่าวในลักษณะสรรเสริญ ชมเชย ฐานะเป็นบรรทัดฐานพฤติกรรม คุณธรรมหรือจริยธรรมในที่นี้มาจากพระเจ้าเป็นเจ้าซึ่งพระองค์ทรงประทานผ่านเทวทูตแห่งพระองค์แก่หัวใจของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เพื่อบัญชาให้ท่านยึดถือเป็นคุณธรรมประจำตัวท่าน และเป็นแบบฉบับอันดีงามแก่ผู้ติดตามท่านในภายหลัง หมายถึง เมื่อพระองค์ทรงประทานอัลกุรอานเป็นบทบัญญัติแห่งแก่ท่านนบี ﷺ แล้วท่านนบี ﷺ มีหน้าที่โดยสมบูรณ์ในการปฏิบัติตามสิ่งที่พระองค์ทรงบอกกล่าวไว้ในคัมภีร์กุรอาน ซึ่งแน่นอนว่าพฤติกรรมทั้งหมดของท่านล้วนเป็นอรรถาธิบายที่ลึกซึ้งละเอียดลออ จึงสรุปได้ว่า คำว่า คุลุก ในความหมายแรก หมายถึง ธรรมชาติประจำตัวมนุษย์ ความเคยชินสัญชาติญาณที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกำหนดไว้เป็นธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ ขณะที่อีกดาร์สหนึ่งเป็นการกล่าวบรรยายถึงคุณลักษณะที่สืบทอดกันมาของชนรุ่นก่อน กล่าวคือเป็นธรรมเนียมประเพณีสืบทอดกันมาจากชนก่อนหน้าท่านศาสดาฮูด (Hud) ที่ทำหน้าที่เชิญชวน ตักเตือน แต่แล้วกลุ่มชนของท่านกลับ

ตอบรับท่านด้วยการปฏิเสธและเย้ยหยัน โดยกล่าวอ้างว่าสิ่งที่ท่านนำมาเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของชนรุ่นก่อน ๆ จริยธรรมในเชิงภาษาแล้ว จึงหมายความว่าถึงภาคแสดงภายในของมนุษย์ ซึ่งก็คืออุปนิสัยหรือธรรมชาติตัวตนที่แท้จริงของบุคคลนั้น ๆ ส่วนภาคแสดงภายนอกนั้นเรียกว่าพฤติกรรมหรือความประพฤติ ที่เปิดเผยและแสดงออกมา หากเป็นพฤติกรรมที่ดีก็ถือว่าเป็นจริยธรรมและหากเป็นพฤติกรรมตรงกันข้ามก็ถือว่าเป็นจริยธรรม ดังนั้น ความประพฤติจึงถือเป็นเครื่องหมายบ่งชี้ถึงอุปนิสัยภายในและพฤติกรรมภายนอก

รัศมี อมวัง , (2552 : online) อ้างถึงอุมมุลค็อยร ได้ให้ความหมาย อัคราก ไว้ว่า หมายถึง มารยาท ในภาษาอาหรับ หมายถึง การมีมารยาท หรือคุณสมบัติผู้ดี รวมถึงลักษณะทั้งหมดที่อธิบายถึงลักษณะของใครคนหนึ่ง และครอบคลุมรูปแบบพฤติกรรมของเขาในทุกย่างก้าวของชีวิตเช่นการปฏิบัติศาสนกิจ การปฏิบัติต่อพ่อแม่ ครอบครัว เพื่อนบ้าน และการปฏิบัติสิ่งต่างๆในชีวิตประจำวัน สำหรับผู้มีมารยาทอันสูงส่งถึงงานนั้น อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงสัญญาว่าจะตอบแทนรางวัลอันมหาศาลแก่เขาสิ่งตอบแทนสำหรับผู้มีมารยาทดีงาม คือ

1. ตำแหน่งอันมีเกียรติสูงสุด ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า โดยพฤติกรรมอันดีงามของเขา ผู้ศรัทธาจะได้อยู่ในตำแหน่งของผู้ที่ละหมาดในยามค่ำคืนและถือศีลอดในระหว่างกลางวัน¹ ช่างเป็นตำแหน่งอันเลอเลิศเหลือเกินสำหรับผู้มีมารยาทอันดีงาม

2. เป็นที่รักที่สุดของอัลลอฮ์ ﷻ มีใครบางคนได้มาหาท่าน นบีมุฮัมมัด ﷺ และถามท่านว่า ใครเป็นผู้ที่อัลลอฮ์ ﷻ รักมากที่สุด ในบรรดาบ่าวของพระองค์ ? ท่านได้ตอบว่า บรรดาผู้ที่ดีที่สุดใน การปฏิบัติต่อคนอื่น²

3. มีน้ำหนักที่สุดบนตราซึ่ง ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า ในวันแห่งการตัดสินไม่มีอะไรในตราซึ่งของบ่าวผู้ศรัทธาจะหนักไปกว่าการทำดีต่อคนอื่น³

4. ใกล้ชิดและเป็นที่รักสุดของนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งได้กล่าวว่า ผู้ที่เป็นที่รักที่สุดและใกล้ชิดกับฉันมากที่สุด ในหมู่พวกท่าน ในวันแห่งการฟื้นคืนชีพก็คือ ผู้ที่มีมารยาทดีที่สุดในหมู่พวกท่าน⁴

5. สวนสวรรค์ได้ถูกจัดเตรียมไว้สำหรับผู้ที่ข่มความโกรธและให้อภัยแก่เพื่อนมนุษย์

(กุรอาน 3:134)

1. หะดิษบันทึกโดยออบูดาูด หมายเลข 4165 กิตาบอาดับ

2. หะดิษบันทึกโดยอัญญาาะบะรอณี หมายเลข 13646

3. หะดิษเศาะฮี้หฺบันทึกโดยออบู ดาวูดตามสำนวนนี้ หมายเลข 4799 ดู เศาะฮี้หฺ สุนัน ออบี ดาวูด หมายเลข 4014

อັต-ติรมิซียฺ หมายเลข 2002 ดูเศาะฮี้หฺ สุนัน อັต-ติรมิซียฺ หมายเลข 1629

4. หะดิษบันทึกโดยอะหมัด หมายเลข 6735 ดู อัส-ลิลลิละฮฺ อັศ-เศาะฮี้หะฮฺ หมายเลข 206

อับดุลรอแม สาแม็ง (2553: ออนไลน์) กล่าวว่า จริยธรรมและมารยาทเป็นสิ่งที่สำคัญในอิสลามเป็นอย่างยิ่ง การมีมารยาทคือการที่มุสลิมมีอุปนิสัยที่ดีงามติดตัว เป็นเครื่องประดับประจำกายของเขา เป็นการสร้างความรู้สึกชื่นชอบแก่ผู้อื่น และไม่ทำให้อื่นได้รับความเดือดร้อน ท่านรอซูล ﷺ ได้กล่าวไว้มีความว่า “แท้จริงแล้วฉันได้ถูกส่งมายังโลกมนุษย์ เพื่อเผยแพร่จริยธรรมอันดีงามให้มีความสมบูรณ์แบบ”¹ การมีมารยาทที่ดีนั้นจะต้องแสดงกับทุกคน ไม่เพียงเฉพาะกับมุสลิมเพียงอย่างเดียวเท่านั้นกับผู้อื่นที่ไม่ใช่มุสลิมก็ต้องแสดงมารยาทที่ดีด้วยเช่นกัน เพราะมุสลิมเป็นผู้นำแห่งความดีงาม จึงสมควรต้องเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นได้สัมผัสถึงมารยาทและจริยธรรมความดีงามของตน

จึงอาจสรุปได้ว่า อัคลาภ หมายถึง จริยธรรม จรรยา มารยาท อุปนิสัย และความประพฤติ ซึ่งสามารถแสดงออกมาได้ทั้งภายในและภายนอก ทั้งที่เป็นมารยาทที่ดีงามและมารยาทที่ไม่ดี ซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์ 3 ด้าน คือ ด้านความสัมพันธ์ต่อพระเจ้า ด้านความสัมพันธ์ต่อตนเอง และด้านความสัมพันธ์ต่อเพื่อนมนุษย์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรอบมเล็ญดูบมพะวะจากบ้านและสังคม

2.1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาอิสลาม

อะลัน หมัดอะดัม (2553 : ออนไลน์) ผู้ที่ศึกษาศาสนาอิสลามได้รับเกียรติที่สูงส่ง คือตำแหน่งผู้ที่ดีนรนต์อู่ในวิถีทางของอัลลอฮ ﷻ (อัลมุญญิด ฟิสะบิลลละฮ) เพราะท่าน ออบูฮุร็อยเราะฮ ﷺ กล่าวว่า ท่านรอซูลุลลอฮ ﷺ กล่าวว่า ผู้ใดมามัสญิดของฉันแห่งนี้เขาไม่ได้มาที่นี่เพื่ออื่นใด นอกจากเพื่อความดี ซึ่งเขาได้เรียนหรือได้สอนมัน ดังนั้นเขาคือผู้อยู่ในฐานะผู้ที่ดีนรนต์อู่ในวิถีทางของอัลลอฮ ﷻ และผู้ใดมาเพื่ออื่นจากนั้น เขาคือผู้ที่อยู่ในฐานะชายคนหนึ่งทีมองดูเครื่องประดับของผู้อื่น² และคนที่ไม่ศึกษาศาสนาเปรียบเสมือนคนตาบอดอัลลอฮ ﷻ ตรีว่า “และคนตาบอดกับคนตาดีนั้น ย่อมไม่เหมือนกัน”³ ท่านอิบนุญะร็ร ﷺ อธิบายว่า “(และคนตาบอด) จากศาสนาของอัลลอฮ ﷻ ซึ่งทรงส่งนบีของพระองค์, มุฮัมมัด ﷺ มาด้วยมัน(และคนตาดี) ทีมองเห็นการแนะนำของพระองค์ในนั้น (ในศาสนาของอัลลอฮ ﷻ) แล้วเขาได้ปฏิบัติตามมุฮัมมัด ﷺ และเชื่อเขา และเขาได้รับจากอัลลอฮ ﷻ สิ่งซึ่งพระองค์ได้ส่งเขา (มุฮัมมัด ﷺ) มาด้วยมันนั้นย่อมไม่เหมือนกัน”

1. หะดิษบันทึกโดย Ibn Hanbal, ahmad. หมายเลข 1893:2/381

2. หะดิษบันทึกโดย อิบนุมาญะหะดิษหมายเลข 227 (ด้วยสายรายงานที่เศาะเฮียะฮ)

3. ตัฟสีร์อู่ฎู อู่บรีฮ์ อรรธาธิบายอายะฮที่ 19 ซูเราะฮฟาฏีร

ซุกรีัย นูร จงรักสัตย์ (2553 : ออนไลน์) อ้างจาก มุหัมมัด บิน อิบรอฮีม อัต-ตุวัยญีรีย์ กล่าวว่า มุสลิมต้องศึกษาและแสวงหาความรู้ที่มีประโยชน์เท่านั้น ทั้งที่มีประโยชน์ต่อการปฏิบัติศาสนกิจและการประกอบอิบาดะฮ์ ท่านรอซูล ﷺ ได้กล่าวใน ตูอาฮ์ของท่านในตอนหนึ่งที่มีความว่า “โอ้ อัลลอฮฺ ﷻ แท้จริงฉันขอจากพระองค์ซึ่งความรู้ที่มีประโยชน์”¹ ส่วนความรู้ที่มีประโยชน์ในการดำเนินชีวิตในโลกนี้ ก็เป็นสิ่งที่อิสลามสนับสนุนให้ศึกษาเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นปัจจัยส่งเสริมในเรื่องอาคิเราะฮ์ อีกทอดหนึ่ง ท่านรอซูล ﷺ ได้กล่าวไว้ความว่า “พวกท่านมีความรู้เรื่องมากกว่าฉันเกี่ยวกับกิจการทางโลกของพวกท่าน”² มุสลิมทุกคนจึงต้องเอาใจใส่ในเรื่องการหาความรู้เพื่อให้เข้าใจศาสนาและปฏิบัติได้ถูกต้อง โดยต้องหาความรู้ที่เป็นประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็ประโยชน์ในโลกนี้หรือโลกหน้า

ดังนั้น มุสลิมต้องศึกษาหาความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ตัวเขาเองทั้งในเรื่อง ศาสนา เพื่อจะได้ปฏิบัติตนเองได้ถูกต้องตามหลักการศาสนา และความรู้เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ เพื่อดำรงชีวิตอยู่บนโลกนี้อย่างมีความสุข และ “ผู้ใดที่เดินในเส้นทางเพื่อค้นหาวิชาความรู้ อัลลอฮฺ ﷻ ก็จะอำนวยความสะดวกเส้นทางสู่สวรรค์แก่เขาเนื่องเพราะมัน”³

2.2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ

2.2.1 ความหมายของการสอนแบบบูรณาการ

นักการศึกษาหลายท่าน หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ กรมวิชาการ (2546:11) การบูรณาการเป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกันยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกันหรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจัดได้หลายลักษณะ

นฤมล สุภสุข, (2549 : ออนไลน์) กล่าวว่า การสอนแบบบูรณาการเป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในวิชาต่างๆ มากกว่าหนึ่งวิชาขึ้นไป เพื่อแก้ปัญหาหรือแสวงหาความรู้ ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ความคิดประสบการณ์ความสามารถและทักษะต่างๆ ในเวลาเดียวกัน ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในลักษณะองค์รวม ลึกซึ้งกว้างขวางและมีคุณค่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การทำงานเป็นทีม กล้าคิดกล้าแสดงออกได้ลงมือปฏิบัติจริงเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน โดยมีจุดมุ่งเน้นที่จิตสำนึก ค่านิยมและจริยธรรมที่ดีงาม

1. ตูรายละเอียดยะติษบันทีก โดย อิบนู มาญะฮฺ หมายเลข.925

2. ตูรายละเอียดยะติษบันทีกโดยมุสลิม หมายเลข.4357 .

3. ตูรายละเอียดยะติษบันทีกโดยมุสลิม หมายเลข 2699

กมลรัตน์ คนองเดช, (2538 :153) ได้กล่าวถึงเรื่องการสอนด้วยวิธีบูรณาการ (Integration Approach) ไว้ว่า การสอนวิธีนี้ได้พัฒนาการมาจากวิธีพิเศษ เป็นวิธีที่นำส่วนดีของวิธีต่างๆ มาใช้ตามสภาพ และความจำเป็นในการเรียนการสอนอย่างผสมผสาน บางครั้งลัดเวลา บางครั้งเพื่อผลทางจิตวิทยา ทั้งเป็นการเสริมคุณภาพการเรียนและการตราตรึงความทรงจำตลอดจนมุ่งทักษะเป็นสำคัญ

สมวงษ์ แปลงประสพโชค, (2544- บทนำ ใน สุวิทย์ มูลคำ และคณะ: 2543 ระบบออนไลน์) ได้ให้ความหมาย การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ (Integrated Instruction) คือ เน้นที่องค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชา และเน้นที่การเรียนของผู้เรียนเป็นสำคัญยิ่งกว่าการบอกเนื้อหาของครู

ส่วนฟาฏินา วงศ์เลขา (2549 : ระบบออนไลน์) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการนำเนื้อหาวิชาที่สอดคล้องกันใกล้เคียงกันมาสอนร่วมกัน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ ความคิด ทักษะ และประสบการณ์ที่มีความหลากหลาย และสัมพันธ์กันให้เกิดการเรียนรู้จริง ในสิ่งที่ศึกษาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

อุดมศักดิ์ ธีระกาญจน์ , (2550 : ระบบออนไลน์) กล่าวว่า การสอนแบบบูรณาการไม่ใช่วิธีการสอน วิธีใดวิธีหนึ่ง แต่เป็นหลักการในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สามารถเชื่อมโยงความรู้สาขาต่างๆ ในการนำมาใช้แก้ปัญหา เพื่อเป็นประโยชน์ในการดำรงชีพ ทั้งนี้เกิดจากความเชื่อที่ว่าความรู้ทั้งหมดเป็นศาสตร์เดียวกันทั้งหมด นั่นหมายถึงเมื่อยึดหลักการสอนแบบบูรณาการแล้ว ย่อมสามารถเลือกใช่วิธีการสอนได้อีกหลากหลายจะใช่วิธีการสอนเดียวหรือหลายวิธีย่อมได้ เช่น การสอนแบบโครงงาน การสอนแบบศูนย์การเรียน การสอนแบบสืบสวนสอบสวน ฯลฯ และอ้างถึงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่ระบุไว้ในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ในมาตราที่ 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดและมาตราที่ 23 การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ บูรณาการตามความเหมาะสมและระดับการศึกษา

อำนวยการพร ช่วยเอี่ยม (2548 :11) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเป็นการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ความรู้ความเข้าใจและทักษะในศาสตร์วิชาต่างๆมากกว่า 1 วิชาขึ้นไปรวมเข้าด้วยกันภายใต้เรื่องราว โครงการหรือกิจกรรมเดียวกัน เพื่อแก้ปัญหา หรือแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง.

เลิศชาย ปานมุข (2551:ออนไลน์) กล่าวว่า บูรณาการ หมายถึง การนำศาสตร์หรือความรู้วิชาต่างๆที่สัมพันธ์กันนำมาเข้าด้วยกันหรือผสมผสานได้อย่างกลมกลืน เพื่อนำมาจัดเป็นการเรียนการสอนภายใต้หัวข้อเดียวกัน เชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีการเน้นองค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชา และเน้นการสร้างความรู้ของผู้เรียนที่มากกว่าการให้เนื้อหาโดยครูเป็นผู้กำหนด

โชคธำรงค์ จงจอหอ (2550 : ออนไลน์) ให้ทัศนะว่า การบูรณาการ คือ การทำให้สรรพสิ่งทั้งหลายมีความสมบูรณ์ เพื่อให้ทำหน้าที่ประสานกลมกลืนกันเป็นองค์รวมหนึ่งเดียวที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ในตัวเองซึ่งการบูรณาการได้ถูกนำไปใช้ในหลายแวดวงด้วยกัน และการบูรณาการทางการศึกษา คือ การเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ทุกชนิดที่บรรจุอยู่ในหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้อันเป็นหนึ่งเดียวกันและรู้เรื่องนั้นอย่างลึกซึ้งซึ่งทำให้ออกลักษณะของแต่ละวิชาหมดไปเกิดเป็นเอกลักษณ์ใหม่ของหลักสูตรโดยรวม

กฤติกา เกื้อนพกุล (2551: ออนไลน์) กล่าวว่า "บูรณาการ" ในทางการศึกษา หมายถึง การนำศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ ที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานกัน เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนเป็นการรวมวิชาการต่างๆ ในการเรียนเข้าด้วยกันเพื่อให้การสอนสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน เช่น สอนให้นักเรียนวาดภาพจากการ์ตูนความบทร้อยกรองไทย ซึ่งเป็นการบูรณาการวิชาภาษาไทยกับวิชาศิลปะ การเรียนการสอนที่ดำเนินการด้วยวิธีบูรณาการจะเน้นที่องค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชาและเน้นที่การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ยิ่งกว่าการบอกของครู การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกจากจะมุ่งปลูกฝังด้านปัญญาพัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ แล้วยังมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ประพนธ์ จันทวิเทศ (2550 : ระบบออนไลน์) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม จัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบหรือวิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และมีการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยประเมินจากการปฏิบัติ (Performance Assessment) และประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

พาริตา สุนิวิญ, (2547 : 53) ได้ให้ทัศนะว่า การสอนด้วยวิธีบูรณาการเป็นการนำเอาส่วนดีของวิธีการสอนอื่นๆ มาใช้ตามสภาพและความจำเป็นในการเรียนการสอนอย่างผสมผสาน เช่น ใช้วิธีสอนแบบตรงเป็นหลักในการสอนคำใหม่ ใช้วิธีภาษาศาสตร์ในการฝึก ใช้วิธีฟัง - พูดในเรื่องการเ้าการตอบสนอง ใช้วิธีการวัดผลในระหว่างสอนและหลังสอนสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ภาษาไทย จัดกิจกรรมสนุกสนาน โดยนำเอาศิลปะพื้นเมืองมาประยุกต์ใช้เป็นภาษาไทย

ดังนั้น การสอนแบบบูรณาการ คือ การนำรายวิชามากกว่า 1 วิชาที่มีเนื้อหาสอดคล้องกันมาเชื่อมร้อยโยงความรู้ภายใต้เรื่องราวเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยการผสมผสานให้สัมพันธ์และต่อเนื่องกัน ด้วยการนำส่วนที่ดีของวิธีการสอนที่หลากหลายมาผสมผสาน เน้นการปฏิบัติจริง และมีการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในด้านองค์ความรู้แก่ผู้เรียน

สรุปการเรียนการสอนแบบบูรณาการอิสลาม คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยการรวมหรือเชื่อมโยงร้อยความรู้ ความเข้าใจ และทักษะวิชาต่างๆ ทั้งศาสนาและสามัญ มากกว่า 1 วิชา เข้าด้วยกันภายใต้ หน่วยการเรียนรู้ โครงการหรือกิจกรรมร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหา หรือแสวงหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยมุ่งเน้นให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในด้านอากีเตฮฺ อิบาเตฮฺและอัคลากของท่านรอซูลุลลอฮฺ ﷺ ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน

2.2.3 ประวัติและความเป็นมาของการบูรณาการ

สมวงษ์ แปลงประสพโชค (2544 : ออนไลน์) ได้อ้างถึง แฮร์บาร์ท (Herbart : 1890) นักปรัชญาการศึกษาชาวเยอรมันเป็นผู้ริเริ่มการเรียนการสอนแบบบูรณาการขึ้นเมื่อ ประมาณหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมาแล้ว และ ดิวอี้ (Dewey : 1933) นักการศึกษาชาวอเมริกันเป็นผู้นำแนวคิดนั้นมาเสนอให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นภายใต้ปรัชญาที่เชื่อว่า การศึกษาจะต้องพัฒนา ผู้เรียนในลักษณะเบ็ดเสร็จในตัว มิใช่พัฒนาเพียงเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือด้านใดด้านหนึ่ง เท่านั้น การดำเนินการในการนำเสนอแนวคิดของหลักสูตรและการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ซึ่งดิวอี้เป็นผู้ริเริ่ม ในระยะเวลาต่อมาได้รับการสนับสนุนจากนักการศึกษาที่มีชื่อเสียงหลายคน ดังที่สมวงษ์ แปลงประสพโชค ได้นำเสนอประกอบเป็นตัวอย่าง เช่น บรูเนอร์ (Bruner : 1986) วีกอทสกี (Vygotsky : 1978) และโรกอฟ (Rogoff : 1990) เป็นต้น และกรมวิชาการ (2539 : 3-5) อ้างถึงนักการศึกษาของไทยหลายคน อาทิ สุมิตร คุณากร (2518) สัจจ อุทรานันท์ (2527) และ อ่าง บัวศรี (2532) ก็ได้นำหลักการในเรื่องนี้มาเผยแพร่และทดลองใช้ มาโดยลำดับ

อานวยพร ช่วยเอี่ยม(2548:12) อ้างถึง นักปรัชญาชาวอังกฤษชื่อ จอห์น ล็อค (John Locks) ได้เสนอแนวคิดเรื่องการบูรณาการ (Integration) ไว้ว่า เด็กไม่มีเวลาและกำลัง พอดีที่จะเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างได้หมด ดังนั้น เด็ก ๆ จะสนใจแต่เฉพาะสิ่งที่จำเป็นที่สุดสำหรับเขา และเขาได้ใช้บ่อยที่สุดในชีวิต ต่อมา จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) นักปรัชญาชาวอเมริกันได้เสนอ ความเห็นในเรื่องนี้ว่า การให้การศึกษาแก่เด็กนั้น ควรจะนำไปสู่ความเข้าใจในเรื่องกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์เพื่อการดำรงชีวิตรอด ซึ่งกิจกรรมใหญ่ๆ ดังนี้ คือ การแสวงหาปัจจัยการดำรงชีวิตอัน ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมขั้นพื้นฐานของมนุษย์ จึง ย่อมจะทำให้เด็กเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้โดยธรรมชาติ จากความคิดนี้ได้มีอิทธิพลและ พัฒนาเป็นหลักการบูรณาการและแนวความคิดเรื่องบูรณาการได้มีวิวัฒนาการดังนี้ ในปี พ.ศ. 2473 ได้มีการทำการทดลองศึกษาเรื่องบูรณาการในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นระยะเวลา 8 ปี และได้เรียกการทดลองนี้ว่า ผลการทดลอง 8 ปี (The 8 Year Study) และปี พ.ศ. 2448 ประเทศ สหรัฐอเมริกาได้มีการนำผลการทดลองมาใช้อย่างแพร่หลายในโรงเรียนทั่วไป และเรียกการศึกษา ยุคนี้ว่า การศึกษาแผนใหม่(Progressive Education) (อรรถวรณ นิชะโต,2536:11อ้างถึงสันต์

ธรรมบำรุง ,2523 : 89) ได้กล่าวถึง การศึกษาแผนใหม่และเรื่องการสอนแบบบูรณาการเป็นครั้งแรกในประเทศไทย เมื่อ ปี พ.ศ. 2489 ที่วิทยาลัยการศึกษาประสานมิตร และสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทยได้ช่วยเผยแพร่แนวความคิดนี้ออกไปอย่างกว้างขวาง ต่อมา ปี พ.ศ. 2520 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำหลักสูตรประถมศึกษา ตามแนวของหลักสูตรบูรณาการบางประการ และได้ทำการทดลองในโรงเรียนประถมศึกษาหลายแห่งเป็นเวลา 1ปี เมื่อเห็นว่าได้ผลดี ในปีการศึกษา 2521 จึงได้ประกาศใช้หลักสูตรใหม่นี้ โดยเริ่มชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และเรียกหลักสูตรใหม่นี้ว่า หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ทั้งนี้ให้เริ่มเปลี่ยนหลักสูตรได้ปีละชั้น อย่างไรก็ตาม ความพยายามที่จะจัดหลักสูตรในลักษณะบูรณาการระหว่างวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ในกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งรวมเอาวิชาวิทยาศาสตร์ สุขศึกษาและสังคมศึกษาเข้าไว้ในกลุ่มเดียวกัน แต่จากคำอธิบายรายวิชาในหน่วยต่าง ๆ เนื้อหาของหลักสูตรมีลักษณะเป็นเอกเทศต่อกัน ขาดความเชื่อมโยงในระหว่างวิชาทั้งสาม ถ้าจะมีการเชื่อมโยงกันบ้างในบางเรื่อง ซึ่งมีลักษณะเชื่อมโยงในสาขาวิชาเดียวกันมากกว่า แต่ในระดับมัธยมศึกษายังไม่มีการสอนบูรณาการระหว่างวิชาอย่างแท้จริง ส่วนธีรชัย ปุณโชติ, (2540 : 15-16) อ้างถึงในอำนาจพร ช่วยเอี่ยม, 2548 : 13) ได้ให้ข้อคิดเห็นในเรื่องเดียวกันนี้ว่า แม้ในหลักสูตรจะขาดการบูรณาการระหว่างวิชาต่าง ๆ อย่างแท้จริง แต่ถ้าต้องการให้ครูสอนในลักษณะเชื่อมโยงสัมพันธ์วิชาหรือสอนแบบบูรณาการก็สามารถทำได้ แต่ต้องมีการจัดทำเอกสารแนะนำการสอนแบบบูรณาการระหว่างวิชาเผยแพร่เป็นแนวทางแก่ครูในการทำแผนการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีลักษณะบูรณาการระหว่างวิชาต่าง ๆ รวมทั้งมีการอบรมครูให้มีความรู้และทักษะในการสอนแบบบูรณาการด้วย

นิพนธ์ โชะเฮง (2548 : Online) ได้กล่าวถึงเรื่องการสอนแบบบูรณาการศาสนาอิสลาม ในโรงเรียนเอกชน 15 (1) ประเภทสอนศาสนาอิสลาม ไว้ว่า

1. ยังไม่มีกระบวนการบูรณาการทางการศึกษาอิสลามกับสามัญอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากต่างคน ต่างสอนตามสาขาที่ตนเองถนัด
2. ระบบการศึกษาแบบโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เริ่มต้นเมื่อนักเรียนได้ผ่านการศึกษาคะบังคับซึ่งเป็นแบบโลกวิถีสecular) มาก่อนแล้ว ขณะเดียวกันนักเรียนที่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มีทางเลือกเพียงแค่สองทาง คือ เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของรัฐ หรือเอกชนที่เปิดสอนตามระบบการศึกษาแบบโลก (Secular Education) หรือไม่ก็เลือกที่จะศึกษาต่อสถาบันการศึกษาศาสนาในต่างประเทศ เช่น ในตะวันออกกลาง ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่ก็มักจะเลือกเรียนในสาขาวิชาศาสนาอย่างเดียว (Religious Education) ดังนั้นขบวนการอิสลามานุวัตร ซึ่งมีปรัชญาในการหลอมรวมการศึกษาทั้งระบบ (Secular) กับศาสนา (Religious) จึงไม่สามารถประสบความสำเร็จได้

3. การศึกษาแบบบูรณาการขาดความต่อเนื่องในการผลิตบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ นอกจากนี้ระบบการศึกษาแบบบูรณาการเอง ยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการสร้างผลผลิตทางการศึกษาของตนเอง ทั้งในด้านงานวิชาการ บุคลากร และการจัดการ

4. บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญตามปณิธานการสร้างองค์ความรู้อิสลามถูกสังคมนุญนิยม ดึงให้ไปอยู่ภาคส่วนอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องทางการศึกษา ที่มีค่าตอบแทนสูงกว่า

2.2.4 การสอนแบบบูรณาการอิสลามในประเทศไทย

การสอนแบบบูรณาการอิสลามในประเทศไทยนั้น อาจกล่าวได้ว่า มีการเริ่มต้นมาจากทางกรุงเทพฯ เนื่องจากมีผู้รู้ที่ทรงคุณวุฒิทั้งระดับสามัญและศาสนารวมตัวกันทำงานเพื่อสังคมมุสลิมอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเมื่อปี พ.ศ. 2533 ผู้วิจัยมีโอกาสได้เข้าประชุมสัมมนาในกลุ่มนักวิชาการมุสลิมหลายท่านในกรุงเทพฯ ซึ่งได้รวมกลุ่มกันเพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องการสอนแบบบูรณาการสามัญและศาสนาให้แก่โรงเรียนที่มีเด็กมุสลิม มีการจัดเวทีสัมมนาหลายครั้ง ในเรื่องหลักการ วิธีการ แนวทางในการจัดทำหลักสูตร แบบเรียนที่บูรณาการศาสนาและสามัญ ซึ่งมีอยู่หลายโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสพบปะและได้เรียนรู้เก็บเกี่ยวประสบการณ์ทางความคิด หลังจากนั้นผู้วิจัยได้เริ่มแต่งคำคล้องจองบทดอกสร้อย ก ไก่ สำหรับเด็กมุสลิม โดยจัดทำเป็นแบบเรียนไว้ใช้เอง แต่เห็นว่าข้อความยาวเกินไปในแต่ละบทไม่เหมาะกับเด็กมุสลิมในภาคใต้ซึ่งใช้ภาษายาวี จึงแต่งใหม่เป็นกลอนสี่เพื่อให้กระชับและได้เนื้อหาสาระมากขึ้น และแบบเรียนเขียนอ่านอาหรับ โดยนำพยัญชนะอาหรับมาแต่งคำคล้องให้สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับละหมาดเป็นหนังสือทำด้วยมือสำหรับครูใช้เป็นสื่อการสอนในสถานรับเลี้ยงเด็กนภลัย สวนสยาม กรุงเทพฯ และโรงเรียนที่ได้เริ่มจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการอิสลาม ซึ่งพอจะยกตัวอย่างได้ ดังนี้ คือ

1. โรงเรียนเด็กเล็กนันทนาล บางอ้อ อาจารย์อุมามะห์ เพ็ชรทองคำเป็นผู้บริหาร ถือได้ว่าเป็นโรงเรียนต้นแบบ ซึ่งเปิดมาตั้งแต่ ปี 2519 -2539 ในตอนต้นๆเป็นการเรียนแบบสามัญทั่วไป และเริ่มปรับเปลี่ยนเป็นแบบบูรณาการศาสนาอิสลาม ในปี 2524 ในลักษณะสอดแทรกในรายวิชา มีวิชาภาษาอาหรับเพิ่มเติม และในตอนบ่ายเฉพาะเด็กอนุบาล 3 จะเรียนอัลกุรอาน มีการสอนเรื่องดุอาอ์ประจำวัน และฝึกให้เด็กหัดละหมาด การแต่งกาย นักเรียนชายเริ่มใส่กางเกงขายาว นักเรียนหญิงใส่กระโปรงยาว เสื้อแขนยาว สวมผ้าคลุมผม มีการจัดทำแผนการสอนและบันทึกหลังการสอนอย่างเป็นระบบ แต่ยังไม่มีการสร้างแบบเรียนสำเร็จรูปขึ้นใช้ ต่อมาในราวปี 2533 จึงเริ่มจัดทำแบบเรียนสำเร็จรูปขึ้นใช้ภายในโรงเรียนมีวิชา คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาอาหรับ โดยใช้แบบถ่ายเอกสาร และจัดพิมพ์เป็นสีในภายหลัง มีโรงเรียนอื่นๆได้ไปศึกษาดูงาน และนำแบบเรียนไปใช้กันอย่างแพร่หลาย ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นโรงเรียนมูลนิธิดารุลอิหซาน รับเด็กอนุบาล 1- 3

2. โรงเรียนเด็กเล็กตรีปิยะห์ บ้านป่า สวนหลวง กรุงเทพฯ ฯ เริ่มเปิดสอน ปี พ.ศ. 2530 มีอาจารย์อับดุลกอเดร มูซอ เป็นผู้บริหาร เปิดรับเด็กในชุมชนมาสอนสามัญและบูรณาการศาสนาในลักษณะสอดแทรกเป็นรายวิชา เช่นเดียวกับโรงเรียนเด็กเล็กนันทน์ท่า และได้จัดทำแบบเขียนภาษาอาหรับไว้ใช้เองบ้าง

3. โรงเรียนบ้านสวนพลู วงเวียนใหญ่ กรุงเทพฯ ฯ เริ่มเปิดสอน ปี พ.ศ. 2533 อาจารย์ ฮาวา ปรียากกร เป็นผู้บริหาร ปัจจุบันย้ายไปเปิดที่ โรงเรียนสันติตรุณ ท่งครุ รับเด็กอนุบาลถึงประถมศึกษา มีการจัดทำแบบเรียนสำเร็จรูปบางวิชาใช้ในโรงเรียนเช่นกัน

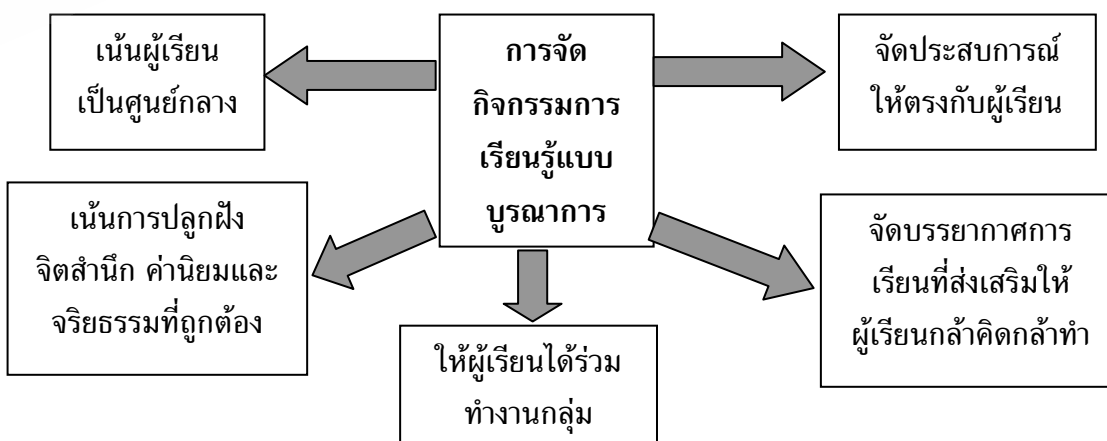
4. โรงเรียนธรรมิกสลาม ทำอัฐ จ.นนทบุรี ซึ่งได้พัฒนามาจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำมัสยิด โดยการริเริ่มและบุกเบิกของอาจารย์ รังสรรค์ ทองทา ต่อมาได้ย้ายมาสร้างอาคารเรียนใหม่และได้รับใบอนุญาต ปี พ.ศ. 2536 รับเด็กอนุบาล 1-3 ถึงมัธยมศึกษาตอนต้น

5. สถานรับเลี้ยงเด็กกนภาลัย สวนสยาม กรุงเทพฯ เปิดตั้งแต่ปี 2530 - 2535 ผู้วิจัยได้ก่อตั้งและเปิดรับเด็กทั้งไทยพุทธและมุสลิมที่ยากจนในชุมชนแออัด มาอบรมสั่งสอนเพื่อยกระดับการศึกษาของเด็กยากจน ในตอนต้นเป็นแบบสามัญทั่วไป และในปี พ.ศ.2533ได้ปรับเปลี่ยนเป็นรูปแบบบูรณาการศาสนาอิสลาม ได้พยายามเริ่มจัดทำหนังสือแบบเรียนทำด้วยมือขึ้นใช้ภายในโรงเรียน ต่อมาได้ยกโรงเรียนให้องค์กรสันนิบาติมุสลิมนานาชาติ เมื่อปี 2536 และติดตามครอบครัวมาอยู่ที่ปัตตานี และในปี 2539 ได้เริ่มก่อตั้งโรงเรียนจริยอิสลามศึกษาอนุสรณ์ ชั้นที่ ต.บ่อทอง อ.หนองจิก จ.ปัตตานี จนถึงปัจจุบัน และนำหลักสูตรแบบบูรณาการอิสลามมาใช้

2.2.5 หลักการในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

กรมวิชาการ (2544 : 5) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยสรุปดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 หลักการในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ที่มา : กรมวิชาการ 2544 : 5 อ้างถึงใน อำนวยพร ช่วยเอี่ยม 2548 :19

อานวยพร ช่วยเอี่ยม (2548:20 อ้างถึงในกาญจนนา เกียรติประวัติ 2528 : 154) ได้กล่าวถึงเทคนิคการสอนแบบบูรณาการที่ครูต้องยึดหลักสำคัญที่ว่าแกนกลางของประสบการณ์อยู่ที่ความต้องการของผู้เรียนและประสบการณ์เรียนรู้จัดเป็นหน่วย เพื่อสนองจุดมุ่งหมายสำหรับแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง การเริ่มเรียนจากจุดสนใจแล้วแยกย่อยไปสู่กิจกรรมในแง่มุมต่าง ๆ จนกระทั่งผู้เรียนสามารถสนองสถานการณ์ที่กำหนดโดยรวมได้ อาจแยกออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเภท คือ 1. หน่วยเนื้อหาวิชา (Subject-Matter Unit) เป็นการเน้นเนื้อหาในตำราหรือหัวข้อเรื่องต่าง ๆ หลักการหรือสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำ ท้องนา หรือภูมิอากาศ 2. หน่วยความสนใจ (Center of Interest Unit) มีพื้นฐานที่ความสนใจและความต้องการหรือจุดประสงค์เด่น ๆ ของผู้เรียน 3. หน่วยสร้างเสริมประสบการณ์ (Integrative Experience) จุดเน้นอยู่ที่ผลการเรียนรู้ซึ่งไปสู่การปรับพฤติกรรมและการปรับตัวของผู้เรียน และดุซนกี สีตลวรวงศ์ (2538 : 59-61 อ้างถึงในอานวยพร ช่วยเอี่ยม 2548 หน้า 17) ได้กล่าวถึงหลักการในการบูรณาการว่ามี 3 ประการ ดังนี้ 1) ยึดจุดประสงค์ในการเรียนรู้ จุดประสงค์เหล่านี้เป็นจุดประสงค์ใหญ่ ๆ ครอบคลุมทุกประเด็นของสมรรถภาพของมนุษย์ซึ่งนำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย แต่เน้นการตอบสนองหลักสูตรมากกว่าสนองผู้เรียน 2) ยึดกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีแนวทางว่าจะ ต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เป็นผู้จัดกระทำ หมายถึง เป็นผู้กระทำที่มีส่วนร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ทางกิริยาอาการ ความคิด ความรู้สึกที่ครอบคลุมด้านหลัก ๆ ของนักเรียน และสาระกิจกรรมต้องสอดคล้องกับสังคมภูมิหลังของนักเรียน ในหลักการคิดประการนี้เน้นวิธีการมากกว่าหลักสูตรและผู้เรียน วิธีสอนที่ใช้แนวความคิดนี้ เช่น วิธีสอนแบบโครงการวิธีสอนแบบหน่วยสาขาวิชา วิธีสอนเป็นทีม 3) ยึดผู้เรียนเป็นหลัก ในการกำหนดจุดประสงค์ของกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดหลักความชอบ ความสนใจ ความถนัด การมีเวลาของผู้เรียน เป็นต้น

อุดมศักดิ์ ธีระกาญจน์ (2545:ออนไลน์) ได้กล่าวถึง หลักการของการบูรณาการไว้ว่า

1. เป็นการรวมประสบการณ์การเรียนรู้จากหลายสาขาวิชาเข้าด้วยกัน
2. เสริมสร้างให้ผู้เรียนได้เห็นความสัมพันธ์ของการเชื่อมโยงของศาสตร์สาขาต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต
3. เน้นให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา และการแสวงหาความรู้

2.2.6 รูปแบบของการบูรณาการ

อุดมศักดิ์ ธีระกาญจน์ (2545:ออนไลน์) ได้เสนอรูปแบบการบูรณาการ ดังนี้

1. การบูรณาการภายในวิชา มีลักษณะครูคนเดียวสอนวิชาเดียวในลักษณะเชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างเนื้อหาในกลุ่มวิชาเดียวกันเข้าด้วยกัน

2. การบูรณาการระหว่างวิชา มีลักษณะครูคนเดียว หรือหลายคนก็ได้ สอนหลายวิชา โดยยึดมาตรฐานของวิชาหนึ่งวิชาใดเป็นหลัก แล้วนำวิชาอื่น ๆ มาเชื่อมโยง ภายใต้โครงการ กิจกรรม หรือหน่วยการเรียนรู้เดียวกัน ซึ่งแบ่งรูปแบบการบูรณาการระหว่างวิชาได้ดังนี้

2.1. บูรณาการแบบสอดแทรก Infusion

วิธีการ	ครูคนเดียววางแผนและกำหนดหัวเรื่องสอดแทรกวิชาอื่น ๆ ในวิชาของตน
กิจกรรม	จัดกิจกรรมการสอนด้วยครูคนเดียว
ประเมินผล	ครูคนเดียวประเมิน หลายวิชา
จุดเด่น	ใช้เวลาในการสอนน้อย
จุดด้อย	ไม่มีใครที่เชี่ยวชาญหลายสาขาวิชา

2.2. บูรณาการแบบคู่ขนาน Parallel

วิธีการ	ครูตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปสอนต่างวิชากันแต่มีการวางแผนร่วมกันมุ่งสอนหัวเรื่องเดียวกัน ปัญหาเดียวกัน
กิจกรรม	แต่ละวิชาแยกกิจกรรมการเรียนการสอน
ประเมินผล	แต่ละวิชาประเมินผลเอง
จุดเด่น	ใช้ผู้เชี่ยวชาญประจำวิชา
จุดด้อย	ต้องใช้เวลาในการวางแผน

2.3. บูรณาการแบบสหวิทยาการ Multidisciplinary

วิธีการ	ครูหลายคนวางแผนการสอนร่วมกัน กำหนดหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด ปัญหาเดียวกัน
กิจกรรม	ใช้กิจกรรมเดียวกันสอน
ประเมินผล	ครูประเมินผลงานแต่ละชั้น หรือช่วง หรือกิจกรรมย่อยในส่วนของตน
จุดเด่น	แต่ละวิชา มีผู้เชี่ยวชาญประจำวิชา
จุดด้อย	ใช้เวลาในการวางแผนและประเมินผล

2.4. บูรณาการแบบข้ามวิชา หรือร่วมสอนเป็นคณะ Trans disciplinary

วิธีการ	ครูหลายคนร่วมกันวางแผน ร่วมกันกำหนดหัวเรื่อง
กิจกรรม	ครูหลายคนร่วมกันดำเนิน จัดกิจกรรมเป็นชั้นเดียวกัน
ประเมินผล	ครูประเมินผลร่วมกันในงานชั้นเดียวกัน ร่วมกันกำหนดเกณฑ์
จุดเด่น	มีผู้เชี่ยวชาญทุกวิชาในห้องเรียน
จุดด้อย	ต้องใช้ครูหลายคนในขณะเดียวกัน

กรมวิชาการ (2546: 11-12) การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิสลามศึกษา ได้แบ่งการบูรณาการหลักสูตรและการสอนเป็น 4 แบบดังนี้

1. การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว ครูสอนสามารถจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กับหัวข้อที่สอดคล้องกับชีวิตจริง หรือสาระที่กำหนดขึ้นมา เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม น้ำ เป็นต้น ครูผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสาระและกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ เช่น การอ่าน การเขียน การคิด คำนวณ การคิดวิเคราะห์ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะและกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความรู้ ความจริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนด

2. การบูรณาการแบบคู่ขนาน มีครูผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป จัดการสอนโดยอาจยึดหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วบูรณาการเชื่อมโยงแบบคู่ขนาน เช่น ครูผู้สอนคนหนึ่งสอน อัลฟิกฮ์เรื่องการดูแลละหมาดจากเงา ครูผู้สอนอีกคนสอนคณิตศาสตร์ เรื่องการวัดระยะโดยการวัดเงาคิดคำนวณในเรื่องเงา ในช่วงเวลาต่าง ๆ จัดการทำกราฟของเงาในระยะต่าง ๆ หรืออีกคนหนึ่งอาจให้ผู้เรียนรู้ศิลปะ เรื่องเทคนิค การวาดรูปที่มีเงา เป็นต้น

3. การบูรณาการแบบสหวิทยาการ การบูรณาการในลักษณะนี้นำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระมาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปผู้สอนมักจัดการเรียนการสอนแยกตามรายวิชา หรือกลุ่มวิชา แต่ในบางเรื่องครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเรื่องเดียวกัน เช่น เรื่องวันสิ่งแวดล้อมของชาติ ครูผู้สอนวิชาภาษาอาหรับและภาษามลายูจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้คำศัพท์ภาษาอาหรับและภาษามลายูเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนอัลอะกีดะห์จัดกิจกรรม ค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแล้ว สรุปความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับหลักการอะกีดะฮ์ผู้สอนอัตตารีคให้ผู้เรียนค้นคว้าหรือทำกิจกรรมชมรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและครูผู้สอนอัลฟิกฮ์อาจจัดให้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาสีสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เป็นต้น

4. การบูรณาการแบบโครงการ ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการเป็นโครงการโดยผู้เรียนและครูผู้สอนร่วมกันสร้างสรรค์โครงการขึ้นโดยใช้เวลาการเรียนต่อเนื่องกันในหลายชั่วโมง ด้วยการนำเอาจำนวนชั่วโมงของวิชาต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนเคยสอนแยกกันนั้นมารวมเป็นเรื่องเดียวกันมีเป้าหมายเดียวกัน ในลักษณะของการสอน เป็นต้น เรียนเป็นทีม ในกรณีที่ต้องการเน้นทักษะบางเรื่องเป็นพิเศษ ครูผู้สอนสามารถแยกการสอนได้ เช่น กิจกรรมเข้าค่ายดนตรี กิจกรรมเข้าค่ายภาษาอังกฤษ กิจกรรมเข้าค่ายศิลปะ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาหลักการบูรณาการที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นว่าในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการนั้นมีหลายลักษณะ หลายแนวคิด หลายวิธีการ ซึ่งต่างก็เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ สำหรับการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยแบบบูรณาการอิสลามที่สามารถนำมาเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนได้ มีลักษณะดังนี้ คือ

1. บูรณาการความรู้คู่คุณธรรม ในสภาพปัจจุบันหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนตามวิถีโลก มักทำให้ลูกหลานของเราออกห่างจากศาสนา โดยที่เด็ก ๆ ของเราจะซึมซับวัฒนธรรมทางวิถีโลกที่หล่อหลอมจนบางครั้งอาจมีบางที่เด็กของเราดูกลมกลืนไปกับสังคมอย่างน่าเป็นห่วง และหลักสูตรสามัญทั่วไปมักเน้นไปทางด้านพุทธิพิสัยมากกว่าด้านจิตพิสัย ซึ่งค่านิยมแต่เดิมจะ

เน้นคนเก่งมากกว่าคนดี ดังนั้นการสอนแบบบูรณาการอิสลามศึกษา จึงเป็นโอกาสที่ครูจะได้ สอนสอดแทรกคุณธรรมด้านต่างๆให้แก่เด็ก เช่น คำอักษร อ นำ ย มีอยู่ 4 คำ คือ ออย่า / อยู่ / อย่าง / อยาก เมื่อนำมาบูรณาการสาระอิสลามศึกษาจะได้คำใหม่ ดังนี้

อยาก : เข้าสวรรค์ อยู่ : ชั้นไฟรเดาส์¹
 ออย่า : ทำโง่เขลา อย่าง : พวกชัยฏอน

2. บูรณาการเชิงเนื้อหาสาระ เป็นการผสมผสานเชื่อมโยงในลักษณะของการหลอมรวม กัน โดยยึดเนื้อหาสาระแกนกลางของวิชาหลักไว้ เช่น ยึดหลักโครงสร้างภาษาไทย หลักไวยากรณ์ หลักการประพันธ์ คำคล้องจอง หลักการเขียนหรือการพูด ฯลฯ แต่นำหลักการอิสลาม หลักการ ศรัทธา ฯลฯ มาหลอมรวมในเนื้อหาเป็นเรื่องเดียวกัน และสอดแทรกคติความคิดภูมิปัญญาของ ท้องถิ่นเอาไว้ เช่น

ภาพประกอบที่ 2 การเปรียบเทียบบทร้องแบบบูรณาการ

บทร้องทั่วไป		บทร้องแบบบูรณาการอิสลาม	
จันทร์เจ้า		ไอ้อัลลอฮ์	
จันทร์เอ๋ยจันทร์เจ้า	ขอข้าวขอแกง	ไอ้อัลลอฮ์	ฉันขอตุอาฮ์
ขอแหวนทองแดง	ผูกมือน้องข้า	ขอความเมตตา	กรุณาปรานี
ขอช้างขอม้า	ให้น้องข้าขี่	ไอ้อัลลอฮ์	ฉันขอความดี
ขอเกี้ยว	ให้น้องข้านั่ง	ขอความมั่งมี	ริสกีเพิ่มพูน
ขอเตี้ยตั่ง	ให้น้องข้านอน	ไอ้อัลลอฮ์	ขอความสมบรูณ์
ขอละคร	ให้น้องข้าดู	อีหมานเพิ่มพูน	ทวีคุณทุกวัน
ขอยายซู	เลี้ยงน้องข้าเถิด	ไอ้อัลลอฮ์	ฉันขอสวรรค์
ขอยายเถิด	เลี้ยงตัวข้าเอง	ให้ครอบครัวฉัน	อยู่สวรรค์ไฟรเดาส์
		ไอ้อัลลอฮ์	ขอให้พวกเรา
		อย่าได้โง่เขลา	เข้านรกญะฮันนัม
กรมวิชาการ.(2544: 63).ภาษาไทย ชุด		ชุดแบบฝึกทักษะภาษาไทย สำหรับเด็กมุสลิม	
พื้นฐานภาษา ป.3 เล่ม1		ป.3 เล่ม 1 (2550 หน้า 109) สำเนา	

1.คำว่า ไฟรเดาส์ มีอยู่ในอัลกุรอาน 2 แห่งเท่านั้น คือ อายะฮ์ที่ 107 ซูเราะฮ์ตุล-กะฮฟูฟิ และ อายะฮ์ที่ 11 ซูเราะฮ์ตุล-มูมิnun

3. **บูรณาการเชิงวิธีการ** เป็นการผสมผสานวิธีการสอนแบบต่าง ๆ โดยการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนที่ใช้วิธีสอนหลากหลายวิธี ได้แก่ การสนทนา การอภิปราย การใช้คำถาม การบรรยาย การค้นคว้า การทำงานกลุ่ม การไปศึกษานอกห้องเรียน และการนำเสนอข้อมูล ครูผู้สอน สามารถสอดแทรกดูอาอ์ต่าง ๆ (การขอพร) การรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ (ซิกร) และมารยาทแบบ อิสลามให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานที่และทุกสถานการณ์ เช่น มารยาทในการรับประทานอาหาร ก่อนรับประทานอาหารทุกครั้งจะต้องฝึกให้เด็กล้างมือให้สะอาดเสียก่อน แม้ว่าอาหารมือนั้นจะ ไม่ได้กินด้วยมือก็ตามและจะต้องกล่าวคำว่า

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงกรุณาปรานี ผู้ทรงเมตตาเสมอ¹
ถ้าลืมกล่าวในตอนต้น ให้กล่าวคำต่อไปนี้ทันทีที่นึกได้ว่า

بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهُ وَآخِرِهِ

ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ ﷻ แห่งการเริ่มต้นและการจบท้าย เพราะทำให้เขาเริ่ม รับประทานใหม่และป้องกันไม่ให้ (ชัฎฏอน) ตัวร้ายได้รับส่วนแบ่งจาก(อาหาร) นั้น²

เมื่อรับประทานอาหารเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้กล่าวคำขอบคุณอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยการกล่าวว่า :

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَجَعَلَنَا مُسْلِمِينَ

บรรดาการสรรเสริญเป็นของอัลลอฮ์ ผู้ทรงให้อาหารและเครื่องดื่มแก่เราและทรงให้เราเป็นมุสลิม³

4. **บูรณาการด้านกระบวนการเรียนรู้กับความรู้** แต่ก่อนในอดีตการจัดการเรียน การสอนครูมักเป็นผู้บอกหรือเป็นผู้ให้ความรู้แก่นักเรียนโดยตรง แต่ปัจจุบันแนวความคิดนี้ เปลี่ยนไปจากการเน้นที่องค์ความรู้มาเป็นเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ เพราะสังคมสมัยใหม่ มีสิ่งที่ นักเรียนต้องเรียนรู้มากมาย มีปัญหาที่สลับซับซ้อนมากขึ้น ครูไม่สามารถตามไปสอนได้ทุกที่ หรือ นักเรียนไม่สามารถมาถามครูได้ทุกเรื่อง นักเรียนจึงจำเป็นต้องแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดย ครูอาจแนะนำให้นักเรียนใช้กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการ สร้างความคิดรวบยอด ในการให้ได้มาซึ่งความรู้ในเรื่องที่ต้องการ แต่ในทุก ๆ กระบวนการคุณครู ต้องสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมอิสลามในทุกขั้นตอนแบบเชื่อมโยงความรู้ให้เป็นหนึ่งเดียวกัน

1. ดุรายละเอียดยุคในหะดีษ อัลบุคอรี๊ ตามสำนวนนี้ หมายเลข 5376 และมุสลิม หมายเลข 2022

2. ดุรายละเอียดยุคในหะดีษเศาะฮิห์บันทึกโดยอิบนุหุบบาน หมายเลข 5213 และบันทึกโดยอิบนุฮุนนี๊ หมายเลข 461
ดู อัลลิลลิลละฮ์ อัลเศาะฮิ๊หะฮ์ หมายเลข 198

3. ดุรายละเอียดยุคในหะดีษบันทึกโดย Abudawud 1967 หมายเลข 3850

บทร้องเล่น ตำรวจตรวจรถไฟ

บทร้องเล่น คือ บทร้องที่ใ้ประกอบการละเล่นของเติ้ก เพื่อก่อให้เกิตความสนุกสนานและฝึกทักษะการใช้ภาษาไทยให้ดียิ่งขึ้น

รูปแบบการละเล่น คล้ายการละเล่น งูกินหาง

วิธีเล่น กำหนดให้คนหนึ่งเป็นตำรวจ นอกนั้นเป็นคนขึ้นรถไฟ เมื่อตำรวจถามให้คนขึ้นรถไฟ ตอบว่า(มี) ได้เพียงอย่างเดียว ถ้าตำรวจถามถึงคนที่ทำในสิ่งที่ดี ๆ ก็ให้ถามข้อต่อ ๆ ไปได้ไม่จำกัด แต่ถ้าตำรวจถามถึงคนทำในสิ่งที่ไม่ดี เช่น คนไม่ละหมาดมีไหม ? รถไฟตอบว่า (มี) ตำรวจต้องจับคนไม่ละหมาดมาลงโทษ คนขึ้นรถไฟคนสุดท้ายอยู่ท้ายแถวต้องคอยหลบให้ดี อย่าให้ถูกจับได้ ถ้าตำรวจจับใครได้ให้คนนั้น กล่าวคำว่า อัสเตาฟิรูลลอฮ์ 3 ครั้ง แล้วให้มาเป็นตำรวจแทน

บทสนทนา

ตำรวจ

รถไฟ

รถไฟเอ๋ย

เอ๋ย

จะไปไหนจ๊ะ

ไปมัสยิด/.....

คนละหมาดมีไหม ?

มี

คนอ่านอัลกุรอานมีไหม ?

มี

คนถือบวชมีไหม ?

มี

คนออกชะกาฮมีไหม?

มี

ฯลฯ

คนลักขโมยมีไหม

มี

ตำรวจจะจับแล้วนะ

!!!!

คนสุดท้ายของหางแถวต้องระวังตัวคอยหลบอย่าให้ตำรวจจับได้

ประโยชน์

1. เด็กเรียนรู้เรื่องรถไฟ การเดินทางด้วยรถไฟ
2. เด็กได้ฝึกคำใหม่ๆ ในการสนทนาโต้ตอบกัน
3. เด็กได้เรียนรู้เรื่องศาสนาโดยผ่านการละเล่น
4. เด็กรู้ว่าการทำผิดต้องขอภัยโทษต่ออัลลอฮ์
5. เด็กได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน

หมายเหตุ คำถามอาจเปลี่ยนแปลงได้เรื่อยๆ โดยครูเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กช่วยกันคิดว่ามีสิ่งใดที่อัลลอฮ์ ~~ใช้~~ ให้ทำและสิ่งใดที่อัลลอฮ์ ~~ทรงห้าม~~ ทำ แต่คำตอบจะคงเดิมไม่เปลี่ยน คือทุกคนต้องตอบว่า (มี) เพียงอย่างเดียว (ชุดแบบฝึกทักษะภาษาไทยสำหรับเด็กมุสลิม ป.3 ภาคปลาย หน้า 120)

5. **บูรณาการความรู้สู่การปฏิบัติ** ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับการปฏิบัติ เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญมากเช่นกัน เพราะเมื่อเวลาผ่านไป อาจลืมความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ นั้นได้ แต่ถ้าความรู้นั้นเชื่อมโยงไปกับการปฏิบัติจะทำให้ความรู้นั้นติดตัวไปได้ยาวนาน ไม่ลืมง่าย เช่น การเรียนรู้เรื่องมุสลิมต้องละหมาดวันละ 5 เวลา ต้องถือศีลอดในเดือนรอมฎอน การอ่านดุอาอ์ในบทต่างๆ เด็ก ๆ จะได้รับการฝึกทำให้เด็กนักเรียนมีความเข้าใจลึกซึ้งมากขึ้นไม่ลืมง่าย และนำไปปฏิบัติด้วยความเคยชินจนเป็นกิจนิสัยที่ดีงาม เช่น เวลาจาม ให้กล่าวคำว่า อัลหัมดุลิลลาฮ์ (แปลว่า ขอขอบคุณอัลลอฮ์ ﷻ) และพี่น้องเขาหรือเพื่อนเขาจงกล่าวแก่เขาว่า ยัรหะมุกัลลอฮ์ (แปลว่า ขอให้อัลลอฮ์ ﷻ ทรงโปรดปรานีต่อท่าน) และเมื่อเขาตอบกลับแก่เขาว่า ยัรหะมุกัลลอฮ์ ก็จงกล่าวตอบอีกว่า ยะฮดีกumulลอฮ์ วะยุศลิหุบาละกุม (แปลว่า ขออัลลอฮ์ ﷻ โปรดชี้ทางนำให้แก่ท่านและปรับปรุงสภาพของท่าน)¹

6. **บูรณาการความรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง** ความรู้ที่นักเรียนต้องเรียนรู้นั้นไม่ควรเป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกแปลกแยกหรือแตกต่างจากชีวิตจริง เพราะจะทำให้นักเรียนไม่เห็นคุณค่า ไม่รู้ความหมาย และไม่เกิดประโยชน์ใดๆ แก่ตัวนักเรียน ดังนั้น สิ่งที่ครูสอนหรือต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ ควรเชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของนักเรียน และเป็นสิ่งที่ช่วยเหลือนักเรียนในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพชีวิต และคุณลักษณะของนักเรียนจะทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความหมายของสิ่งที่เรียน อีกทั้งเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดความต้องการในการเรียนรู้สิ่งอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น การสอนเรื่องอาหาร ครูควรสอนเรื่องทะเลและหะรอมในอิสลาม เพื่อให้เด็กเกิดความตระหนักและรู้จักที่จะเลือกซื้ออาหารเพื่อการบริโภคอย่างถูกหลักการศาสนา การรู้จักรักษาความสะอาดอย่างถูกต้องอย่างมีหลักการ การป้องกันโรคติดต่อ การรักษาสิ่งแวดล้อมและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมก็เป็นอิบาตะฮุซนอย่างหนึ่งเช่นกัน เพราะเราต้องดูแลและรักษาสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ สร้าง การใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารครูควรให้เด็กเรียนรู้ถึงประโยชน์และโทษของการใช้เทคโนโลยี สิ่งเหล่านี้เมื่อเรียนรู้ในห้องเรียนแล้ว ครูควรเชื่อมโยงความรู้ศาสนาอิสลามสอดแทรกเพื่อให้นักเรียนได้นำไปใช้ในชีวิตจริงของเขาด้วย (กรมวิชาการ, 2546 : 21 หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546) เมื่อนำอิสลามมาบูรณาการภาษาไทยจะได้ดังนี้

ทะเลและหะรอมในอิสลาม

ทะเลคือสิ่งที่	ข้อบ่งชี้ให้ทำได้
หะรอมนั้นคือไม่	ต้องจำไว้เราอย่าทำ

(ชุดแบบฝึกทักษะภาษาไทยสำหรับเด็กมุสลิม ป.2 ภาคต้น หน้า 108)

1. ดูรายละเอียดหะดีษในบันทึกโดยอัลบุคอรีฮ์ หมายเลข 6224

2.2.7 ระดับการบูรณาการ

อำนวยการ ช่วยเยี่ยม (2548 : 14, อ้างถึงในจิตติศักดิ์ ศรีอำไพ , 2529 : 13) ได้แบ่งระดับของการบูรณาการออกเป็น 5 ระดับ คือ

1. ระดับวิชา คือ การนำเอาเรื่องราวหรือความรู้ต่าง ๆ มารวมกันทำให้เกิดความสมบูรณ์เป็นรายวิชาต่าง ๆ เช่น คณิตศาสตร์บูรณาการวิชาการที่เกิดขึ้นจาก เรขาคณิต พีชคณิต สถิติ ตรีโกณมิติ เป็นต้น

2. ระดับกลุ่มประสบการณ์ คือ การนำเอาประสบการณ์ต่าง ๆ มาบูรณาการ โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เช่น ที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

3. ระดับแผนการสอนและสื่อการเรียน คือ การกำหนดจุดประสงค์ ความคิดรวบยอด และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เด็กทำในส่วนที่เป็นความรู้ ภาคปฏิบัติ การฝึกนิสัยและการทำงานอยู่ในแผนเดียวกันด้วยส่วนที่พอเหมาะพอดี

4. ระดับการสอน คือ การจัดสภาพการเรียนการสอนต่าง ๆ คล้ายคลึงกับชีวิตจริง กล่าวคือ ประกอบด้วยกิจกรรมที่ทำให้รู้ ทำให้เข้าใจ ทำให้คิดเป็น ทำให้มีนิสัยดีในส่วนที่เหมาะสม

5. ระดับการนำไปใช้ คือ เมื่อนักเรียนเรียนจบแล้ว เอาประสบการณ์ต่าง ๆ ไปใช้ในชีวิตจริงเพื่อให้ชีวิตบูรณาการมีความสุข ความสบายตามอัตภาพจะเห็นได้ว่าการบูรณาการ สามารถนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวางตามความเหมาะสม

2.2.8 วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

อำนวยการ ช่วยเยี่ยม (2548:17,อ้างถึงในจิตติศักดิ์ ศรีอำไพ, 2529 :15-17) ได้กล่าวถึง วิธีการผสมเนื้อหาวิชาเพื่อให้เกิดการบูรณาการไว้ว่า การผสมผสานวิชาโดยอาศัยวิธีการจัดแกน (Core) ขึ้นมาก่อนแล้วนำเอาความรู้หรือเนื้อหาจากวิชาใดก็ได้ที่เหมาะสมมาเสริมแกนนั้นเต็มและสมบูรณ์ แกนที่จะนำมาสร้างเป็นหน่วยบูรณาการมีทั้ง 5 ประเภทด้วยกัน คือ แกนที่เป็นหัวข้อเรื่อง แกนที่เป็นปัญหา แกนที่เป็นกิจกรรม แกนที่เป็นความคิดรวบยอด และแกนที่เป็นค่านิยม เช่นเดียวกับ อรรถวรรณ นิยะโต (2536 : 23) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้แบบบูรณาการจะมีลักษณะที่สำคัญ คือ มีลักษณะเป็นหน่วย ซึ่งแกนของหน่วย อาจจะเป็นแกนที่เป็นหัวข้อเรื่องแกนที่เป็นปัญหาหรือแกนที่เป็นความคิดรวบยอด มีลักษณะการผสมเนื้อหา วิชาต่าง ๆ และวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลายวิธี มีสื่อหลายประเภท เช่น สไลด์ วีดิทัศน์ รูปภาพ แผนภูมิ เป็นต้น

อุดมศักดิ์ ธีระกาญจน์ . (2545: Online) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการวางแผนการจัดการสอนแบบบูรณาการไว้ดังนี้ คือ 1 กำหนดหัวข้อเรื่อง เป็นหัวข้อเรื่องที่เป็นแกนในการบูรณาการ และสัมพันธ์รายวิชาใดก็ได้ 2 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ มีองค์ประกอบของจุดประสงค์ทุก

รายวิชาที่ร่วมบูรณาการ 3 กำหนดเนื้อหาย่อยให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของทุกรายวิชาที่ร่วมบูรณาการ 4 กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนเลือกและสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียน การสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา 5 กำหนดการประเมินผล กำหนดกรอบการประเมิน วิธีการประเมิน กำหนดตัวผู้ประเมิน (ครู นักเรียน หรือผู้ปกครอง) กำหนดเกณฑ์การประเมิน

ซอลิสะห์ หะยีสะมะแอ (2552 : 14 -15) ได้นำเสนอเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการอิสลาม เพื่อให้ผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการอิสลามนวัตกรเนื้อหาของบทเรียนให้เป็นอิสลาม (Islamizing The content of Lesson) โดยใช้วิธีการแยกความหมายของคำ Islamization ได้ดังนี้ คือ

- I - Impress สร้างความประทับใจแก่นักเรียนว่า อัลลอฮ์ ﷻ คือแหล่งที่มาทั้งหมด
- S - Stress เน้นย้ำคุณลักษณะและความโปรดปรานของอัลลอฮ์ที่มีต่อมนุษย์
- L - Link เชื่อมโยงบทเรียนปัจจุบันหลักการพื้นฐานของอิสลาม
- A - Acknowledge สร้างความตระหนักเกี่ยวกับอามะนะฮ์(ความรับผิดชอบ) และภาระหน้าที่ของมนุษย์
- M - Motivate กระตุ้นจิตใจผู้เรียนเพื่อให้เป็นไปตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ที่เป็นที่ยกย่อง
- I - Inculcate/ Inspire ปลุกฝัง/โน้มน้าว ค่านิยม จริยธรรมและคุณลักษณะอิสลามในตัวผู้เรียน
- Z - Zoom/Zero in เข้าหาความสำคัญของซารีอะฮ์ในความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสังคม
- A - Assess ประเมินองค์ความรู้ที่แสวงหาในเชิงอิสลามก่อนที่จะรับรองความรู้ขึ้นมา
- T - Train ฝึกฝนอบรมการพัฒนาทางจิตวิญญาณของผู้เรียน
- I - Integrate บูรณาการเข้าสู่บทเรียนที่เชื่อมโยงแหล่งอ้างอิงจากกุรอานและซุนนะฮ์
- O - Obey เชื่อฟังคำสั่งของอัลลอฮ์และพิจารณาความเมตตาของพระองค์
- N - Notice แจ้งให้ทราบว่าความต้องการทั้งหมดของมนุษย์สามารถเติมเต็มโดยอิสลามได้อย่างไร

เมื่อพิจารณาผลการใช้หลักการคิดวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการทั่วไปจะเห็นว่าผลที่ออกมาจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ทั้งสิ้น และหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยมีความสมบูรณ์ของตัวมันเอง คือ ประกอบด้วยความมุ่งหมาย ปัญหา กิจกรรม การวัด การประเมินผล และจะต้องสอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่สำคัญจะต้องมีเทคนิคการสอนที่หลากหลายและวิธีที่เหมาะสม ที่สำคัญการบูรณาการต้องไม่ทำให้ธรรมชาติของแต่ละวิชาและจุดประสงค์การเรียนรู้ของหัวเรื่องต้องเสียไป สิ่งสำคัญต้องไม่เน้นจุดประสงค์ของวิชารองที่นำมาบูรณาการมากกว่าวิชาแกน ดังนั้น การสอนภาษาไทยแบบบูรณาการอิสลาม คือ การนำสาระการเรียนรู้

แกนกลางในกลุ่มสาระภาษาไทยเป็นหน่วยแกนแล้วบูรณาการเชื่อมร้อยกับกลุ่มสาระอิสลามศึกษา กลุ่มสังคมศึกษาและจริยธรรม และกลุ่มภาษา (อาหรับ,มลายู) ตามระดับช่วงชั้นที่เกี่ยวข้อง โดยนำมาวิเคราะห์หลักสูตรว่ามีขอบเขตเนื้อหาอะไรบ้าง กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี รายภาคและ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้อย่างไร ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถด้านไหน จะเชื่อมโยงเนื้อหาสาระกันได้อย่างไร มีแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องต่อสภาพ ของท้องถิ่นโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างไร และเน้นกระบวนการเรียนคู่คุณธรรมตามแนว การจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 จากนั้นได้จัดทำเป็นหน่วยการ เรียนรู้เดียวกัน เพื่อลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา กิจกรรมและเวลา เพื่อให้เด็กเกิดคุณลักษณะที่ พึงประสงค์ในด้านอะกีตะฮุสลามียะห์ และอัคลากแบบรอสุลุลลอฮฺ ﷺ เพื่อทำอิบาดะฮฺต่อ อัลลอฮฺ ﷻ และเนื้อหาวิชาใดที่ขัดต่อหลักการคิดวิธีการ และเป้าหมายของอิสลามให้ขจัดออกไป

2.2.9 บทบาทของครูในการสอนแบบบูรณาการ

อานวยพร (2548 : 20 อ้างถึงในอรรถวรรณ นิยะโต 2536:24) ได้กล่าวถึง บทบาทของครูในการสอนแบบบูรณาการไว้ดังนี้

1. จะต้องศึกษาหาความรู้มากขึ้น ศึกษาสิ่งใหม่ ๆ ให้กว้างขวางทั้งทางตรงและทางอ้อม
2. มีความรอบรู้แม่นยำในความรู้ที่จะนำมาบูรณาการผสมผสานเชื่อมโยงกัน
3. มีความคิดกว้าง ใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นหลาย ๆ ด้าน
4. เป็นที่ปรึกษาและแนะนำในทางที่ถูกที่ควร เพื่อให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต้องการ เรียนในบทเรียน
5. ติดตามผลงาน และประเมินกิจกรรมของนักเรียน

รัตนา สถิตานนท์ (2544 : 3-4) ครูต้นแบบ ปี 2542 วิชาภาษาไทย ระดับ มัธยมศึกษา ได้กล่าวถึงแนวการสอนภาษาไทยแบบบูรณาการไว้ ดังต่อไปนี้ คือ

1) สอนภาษาไทยโดยสัมพันธ์ทักษะ เป็นการสอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติของการใช้ ภาษาในชีวิตจริงของมนุษย์ ซึ่งจะใช้ทักษะทางภาษาคราวละไม่น้อยกว่า 2 ทักษะ เช่น ฟังกับคิด คิดกับพูด คิดกับเขียน ฟังพูดคิดเขียน อ่านพูดคิดเขียน

2) สอนภาษาไทยให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น โดยที่ลักษณะของภาษาไทยมีความสัมพันธ์กับ วิชาต่าง ๆ เพราะในการสอนทุกวิชาล้วนต้องอาศัยภาษาไทยเป็นสื่อสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ดังนั้นการสอนภาษาไทยจึงต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิชาด้วย เพื่อ นักเรียนจะมองเห็นคุณค่าของการเรียนภาษาไทยยิ่งขึ้น

3) สอนภาษาไทยให้เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน เช่น ให้นักเรียนสังเกตการณ์ใช้ภาษา ไทยของสื่อมวลชนต่าง ๆ ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ หรือการโฆษณาประชาสัมพันธ์ของบริษัทห้างร้าน ต่าง ๆ แล้วนำมาอภิปรายกันในห้องเรียนซึ่งจะทำให้ นักเรียนมองเห็นประโยชน์ และคุณค่าของ ภาษาไทย และพัฒนาการภาษาไทยอย่างมีความหมาย

4) สอนภาษาไทยโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะการสอนที่มีกิจกรรมจะทำให้บทเรียนมีชีวิตชีวา นักเรียนฝึกทักษะด้วยความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เกิดความสุขและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทยรักภาษาไทย กิจกรรมที่ใช้ประกอบการสอน ได้แก่ อภิปราย โต้แย้งที่แสดงบทบาทสมมุติ ร้องเพลง เล่นเกม แสดงละคร ฯลฯ

5) สอนภาษาไทยโดยใช้สื่อการเรียนการสอน เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความสนใจและมีความเข้าใจบทเรียนยิ่งขึ้น สื่อประกอบการเรียนการสอนที่ใช้ ได้แก่ ของจริง รูปภาพ บัตรคำ แผนภูมิ สไลด์ และแผ่นใส ฯลฯ

2.2.10 บทบาทและบุคลิกภาพของครูในการสอนแบบบูรณาการอิสลาม

อิสลามได้ให้ความสำคัญยิ่งต่อการศึกษาค้นคว้าความรู้ซึ่งเป็นหนทางที่จะนำไปสู่การศรัทธาและการปฏิบัติตนเพื่อแสวงหาความโปรดปรานจากพระผู้เป็นเจ้า ด้วยความสำคัญของการศึกษา อิสลามจึงได้ยกย่องและให้เกียรติแก่ผู้ที่ศึกษาค้นคว้า และนักปราชญ์ผู้ให้ความรู้หรือครูผู้สอนตั้งหลักฐานจากอัลกรุอัน ความว่า “จงกล่าวเถิด(มุฮัมมัด) บรรดาผู้รู้และบรรดาผู้ไม่รู้จะเท่าเทียมกันหรือ แท้จริงบรรดาผู้ที่มีสติปัญญาเท่านั้นที่จะไคร์ครวญ” (อัล-ซุมร์ 39:9) ครูพอเนาะ (2553: ออนไลน์)

ซอลีฮะห์ หะยีสะมะแอ (2552 : 21) กล่าวว่า ผู้สอนควรเสริมแรงที่เน้นการมอบหมายและขอพรต่ออัลลอฮ์ ﷻ เช่น ขออัลลอฮ์ ﷻ ทรงตอบแทนความดี ขออัลลอฮ์ ﷻ ทรงชี้แนะ ขออัลลอฮ์ ﷻ ทรงโปรดปราน รวมถึงการใช้หลักการอิสลามในการจัดการเรียนการสอน การแต่งกาย การแสดงออกทางพฤติกรรม การพูดและการกระทำทุกอย่างต้องสอดคล้องกับแนวทางหลักคำสอนอิสลาม และได้อ้างถึงใน Badruddin Ibn Jama' ah al-kanani (1978) ได้ให้คำแนะนำว่า ในกรณีที่ผู้เรียนถามคำถามที่ครูไม่สามารถตอบได้หรือไม่แน่ใจในความถูกต้องนั้น ให้ผู้สอนกล่าวว่า ลาอัดรี “la adriy” (ฉันไม่รู้) ซึ่งท่านรอซูล ﷺ เองท่านจะไม่ตอบคำถามที่ท่านไม่สามารถให้คำตอบที่ชัดเจนได้ด้วยการตอบว่าฉันไม่รู้ ทั้งนี้หากผู้สอนพยายามตอบคำถามหรือให้ความรู้ในประเด็นที่ตนเองไม่รู้แจ้งชัดหรือถูกต้องก็จะเป็นบุคคลที่หลงทางและนำพาผู้อื่นหลงทางด้วย และในการใช้สื่อผู้สอนควรใช้สื่อที่หลากหลาย ด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนควรเป็นไปในเชิงบวก ครูควรให้ความใกล้ชิดกับผู้เรียน และผู้เรียนควรให้ความเคารพและให้เกียรติต่อผู้สอน

ครูพอเนาะ (2553 : ออนไลน์) ได้ประมวลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูตามทัศนะอิสลาม ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้ คือ

1. ด้านคุณลักษณะส่วนตัว
 - 1.1 มีอิสลามเป็นเป้าหมายชีวิต
 - 1.2 อิศลาม (ความบริสุทธิ์ใจ)

- 1.3 มีความศรัทธาและเกรงกลัวต่ออัลลอฮ์
- 1.4 มีอามานะฮ์หรือความรับผิดชอบ
2. คุณลักษณะอันไม่มีที่ติ
 - 2.1 ประพฤติเป็นแบบอย่าง
 - 2.2 ปฏิบัติต่อนักเรียนด้วยความรัก ความเมตตาอ่อนโยน
 - 2.3 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อนักเรียน
 - 2.4 มีความยุติธรรมและเสมอภาค
 - 2.5 มีความกล้าหาญ เชื่อมั่นในตนเอง
 - 2.6 มีความหนักแน่น อดกลั้น และอดทน
 - 2.7 มีไหวพริบ ปฏิภาณดี
 - 2.8 ตรงต่อเวลาและมีวินัย
 - 2.9 ซื่อสัตย์ รักษาความจริง
3. คุณลักษณะทางด้านวิชาการ
 - 3.1 มีความรู้ความเข้าใจอิสลามอย่างถ่องแท้
 - 3.2 มีความสามารถในการอ่านและท่องจำอัลกรุอาน
 - 3.3 มีความรู้ความสามารถทางด้านภาษาอาหรับ
 - 3.4 มีความรู้ความเข้าใจทางการศึกษาและความรู้ทั่วไป
 - 3.5 ทันทต่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์ปัจจุบันและสิ่งแวดล้อมทางสังคม
 - 3.6 มีความกระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม
4. คุณลักษณะทางด้านวิชาชีพ
 - 4.1 มีความรู้และเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่สอน
 - 4.2 มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู
 - 4.3 มีทักษะและความสนใจในการถ่ายทอดความรู้
 - 4.4 มีความจริงใจและการเสียสละอุทิศเวลาในการวางแผน
 - 4.5 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
 - 4.6 สามารถให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางที่ดีแก่นักเรียน
 - 4.7 มีความรู้ความเข้าใจทางการวิจัยเกี่ยวกับวิชาชีพครู
5. คุณลักษณะทางด้านสังคม
 - 5.1 ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในทุก ๆ ด้านแก่ชุมชน
 - 5.2 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ใจเมตตาและอ่อนโยนในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและชุมชน
 - 5.3 มีความจริงใจในการมีส่วนร่วมที่จะส่งเสริมพัฒนาช่วยเหลือชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้าและสันติสุข

นุรโอเดีย (2550 : ออนไลน์) ได้รวบรวมลักษณะของครูดีตามหลักศาสนาอิสลามไว้ดังนี้ คือ

1. ครูต้องเป็นผู้ซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ไว้วางใจของบุคคลทั่วไป
2. ครูต้องให้อภัยซึ่งกันและกัน ไม่ผูกพยาบาทกัน
3. ครูต้องวางตัวตนให้เป็นคนซื่อสัตย์และเที่ยงธรรม
4. ครูต้องให้เกียรติแก่ผู้ให้เกียรติแก่ตนให้มากกว่า
5. ครูต้องมีความอดทนในสิ่งที่ประสบ
6. ครูต้องไม่ดูถูกดูแคลนระหว่างเพื่อนครูพี่น้อง
7. ครูต้องหมั่นศึกษาหาวิชาเพิ่มเติมอยู่เสมอ
8. ครูต้องมีความเพียรในกิจการทุกสิ่งทุกอย่าง
9. ครูต้องมีความละเอียดรอบคอบ
10. ครูต้องมีความสำนึกผิด ทุกคนย่อมมีความผิด
11. ครูต้องมีความสันโดษ
12. ครูต้องเป็นผู้รู้จักคุณ
13. ครูต้องมีวิญญานครู
14. ครูต้องประพฤติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดี

จากแนวคิดดังกล่าว จึงอาจสรุปได้ว่า บทบาทและบุคลิกภาพของครูในการสอนแบบบูรณาการอิสลาม ควรมีคุณลักษณะ ดังนี้ คือ

1. ครูต้องเป็นผู้ที่ยึดมั่น ถิ่นมั่นและปฏิบัติตนตามหลักการอิสลามที่ถูกต้อง
2. ครูต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทั้งศาสนาและสามัญอย่างรอบรู้ แม่นยำรู้จักในวิชาที่ตนสอนสามารถที่จะนำความรู้มาผสมผสานบูรณาการเชื่อมโยงกันได้
3. ครูต้องเป็นผู้ที่มีความเพียรพยายามแสวงหาความรู้ และศึกษาสิ่งใหม่ๆ ให้กว้างขวางหลาย ๆ ด้านทั้งทางตรงและทางอ้อม
4. ครูต้องเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์วางตัวได้เหมาะสม มีความคิดกว้าง ใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นหลาย ๆ ด้าน
5. ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์และอบรมให้ศิษย์เป็นผู้ที่เคร่งครัดในหลักการศาสนา
6. ครูต้องเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำแก่ศิษย์ในทางที่ถูกที่ควรเพื่อให้ศิษย์นั้นมีทัศนคติที่ดีที่ถูกต้องต่อการเรียนในบทเรียนและรู้จักแสวงหาความรู้เพิ่มพูนให้กับตนเอง
7. ครูต้องติดตามผลงาน และประเมินกิจกรรมของศิษย์อย่างสม่ำเสมอ
8. ครูต้องขออภัยให้ศิษย์เพื่อศิษย์นั้นได้รับหิตายะฮ์จากอัลลอฮ์ ﷻ เพราะแท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้รู้และให้ความรู้โดยผ่านมาทางครูผู้สอนเท่านั้นเอง

2.2.11 ประโยชน์ที่ได้รับจากการสอนแบบบูรณาการ

กรมวิชาการ (2544 : 3) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการบูรณาการไว้ว่า การนำความคิดรวบยอดของรายวิชาต่าง ๆ มาหลอมรวมมีประโยชน์หลายประการที่สำคัญที่สุด คือ คุณค่าในการนำความรู้และทักษะที่มีไปประยุกต์ใช้การเชื่อมโยงระหว่างวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรจะช่วยให้ผู้เรียนตระหนักว่าสิ่งที่ได้จากสถานศึกษามีประโยชน์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง สำหรับครูการสอนแบบบูรณาการหรือการหลอมรวมวิชาเป็นแนวทางที่ทำให้ครูได้ทำงานร่วมกัน กล่าวกันว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่ต่างคนต่างทำงานมากที่สุด ซึ่งจริงๆ แล้วไม่น่าจะเป็นเช่นนั้น เมื่อครูวิทยาศาสตร์ต้องการจะเชื่อมโยงเรื่องใดเรื่องหนึ่งกับวิชาสังคมศึกษาก็ควรจะประสานงานกันและร่วมมือกันทำงาน แต่จะร่วมมือกันอย่างไรขึ้นอยู่กับวิธีหรือลักษณะในการบูรณาการที่จะนำมาใช้

ซอลีสะห์ หะยีสะมะแอ (2552 : 5) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการบูรณาการองค์ความรู้ตามแนวทางอิสลามจะช่วยผู้เรียนในการพัฒนาสติปัญญา จิตวิญญาณ อารมณ์ และศักยภาพทางด้านร่างกายในลักษณะที่ครอบคลุมและบูรณาการ ซึ่งการพัฒนาที่มีลักษณะครอบคลุมและบูรณาการสามารถที่จะสร้างเยาวชนให้สามารถทำหน้าที่การเป็นบ่าวที่ดีและการเป็นคอลีฟะห์ที่สามารถทุ่มเทสร้างสรรคความเจริญก้าวหน้าต่อตนเอง สังคมและมนุษยชาติให้มีความสุขอย่างยั่งยืน

อุดมศักดิ์ อีระกาญจน์ (2545 : ระบบออนไลน์) กล่าวว่า ผู้เรียนได้รับความรู้เป็นองค์รวมที่มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับความเป็นจริงของชีวิต และขจัดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาต่างๆ ในหลักสูตร

ประพนธ์ จันทวิเทศ (2546 : ระบบออนไลน์) ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการสอนแบบบูรณาการว่าจะช่วยส่งเสริมและพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาที่หลากหลาย (Multiple Intelligences) และตอบสนองต่อรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles) ที่แตกต่างกันของนักเรียนแต่ละคนได้เป็นอย่างดี

อำนวยพร ช่วยเอี่ยม (2548 : 21-22) ได้รวบรวมความคิดเห็นจากนักวิชาการทั้งไทยและชาวต่างประเทศรวมทั้งหน่วยงานเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการสอนแบบบูรณาการโดยอ้างถึงใน ผกา สัตยธรรม (2523 : 51) ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการสอนแบบบูรณาการไว้ว่าการเชื่อมโยงวิชา ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานเพราะได้เรียนรู้หลายด้าน การฝึกเชื่อมโยงทำให้ไม่ล้าง่ายเป็นการช่วยเหลือและแก้ไข ตลอดจนส่งเสริมผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตจริงให้สอดคล้องกับความต้องการได้ ทำให้นักเรียนได้ฝึกทักษะด้านต่างๆ หลายด้าน และอ้างถึงใน บันลือ พุกกะวัน (2524 : 141-145) ได้เสนอคุณค่าของหน่วยบูรณาการระดับประถมศึกษาว่าเกิดประโยชน์ต่อครูและนักเรียน ดังนี้ คือ มุ่งให้ผู้เรียนใช้ภาษาเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ทางสังคม การจัดเนื้อหาที่เอื้อต่อ

ประสบการณ์ความสำเร็จของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเสริมแรงกับการถ่ายโยงความรู้ (Transfer of Learning) เป็นการพัฒนาบทเรียนที่น่าสนใจ ช่วยให้ครูพัฒนาการเรียนการสอนได้คล่องตัว โดยใช้ธรรมชาติของการเรียนการสอน ทบทวน ดัดแปลงยืดหยุ่นตามสมควร ช่วยให้ครูมองเห็นข้อบ่งชี้และจุดเน้นในการสอนทำให้ครูมีความมั่นใจสามารถสอนได้ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร เกิดการใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันและคุณค่าทางทัศนคติต่อการเรียน และอ้างถึงในลาร์ดีซาเบล (Ladizabal. 1970: 142) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ที่ได้รับจากการสอนแบบบูรณาการไว้ดังนี้ คือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัยมีความพึงพอใจ มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ และยอมรับผู้อื่น เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เกิดจากการกระทำร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน ช่วยส่งเสริมค่านิยมและบรรยาภาศในชั้นเรียน อันจะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาจริยธรรม ความซาบซึ้งในการทำงานและความซื่อสัตย์ ช่วยส่งเสริมพัฒนาวิสัยในตนเอง โดยการส่งเสริมความสามารถในการทำงาน และการควบคุมอารมณ์ของผู้เรียน ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ เช่น ศิลปะ ดนตรี การแสดงละคร สังคม วิทยาศาสตร์และวรรณคดี ส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสร่วมกันและเต็มใจที่จะทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่มสามารถวัดผลการเรียนโดยวิธีการตรวจสอบ และแนะนำความก้าวหน้าในการเรียนรู้แก่ผู้เรียนทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้สรุปได้ว่า ประโยชน์ของการสอนแบบบูรณาการอิสลามนั้น ช่วยให้ครูผู้สอนได้มีโอกาสพัฒนาการเรียนการสอนได้คล่องตัวมากขึ้น โดยใช้ธรรมชาติของการเรียนการสอนแต่ละวิชา ทบทวน ดัดแปลง ยืดหยุ่น ตามสมควร จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และการเชื่อมโยงระหว่างวิชาซึ่งอาจมากกว่า 1 วิชาขึ้นไป ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้เป็นองค์รวม ที่มีความเชื่อมโยงกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริงของชีวิต และขจัดความซ้ำซ้อนของเวลาและเนื้อหาต่าง ๆ ในหลักสูตร ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้คู่คุณธรรม นำสู่การปฏิบัติสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน ไม่เบื่อหน่ายเพราะได้เรียนรู้หลายด้าน

2.3 แนวการจัดทำชุดแบบฝึกทักษะภาษาไทย สำหรับเด็กมุสลิม ป.1- ป.3

ในการจัดทำชุดแบบฝึกทักษะภาษาไทย สำหรับเด็กมุสลิม ป.1 - ป. 3 นั้น ผู้วิจัยได้จัดทำประมวลแผนการจัดการเรียนรู้ชุดแบบฝึกทักษะภาษาไทย สำหรับเด็กมุสลิม ป.1- ป.3 ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ คือ

1) การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน โดยการรวบรวมข้อมูลแบบเรียน แบบฝึกหัดของกระทรวงศึกษาและสำนักพิมพ์เอกชนในระดับชั้นที่เกี่ยวข้อง และหนังสือศาสนาอิสลาม เพื่อที่จะนำมาเป็นแนวทางสร้างชุดแบบฝึกทักษะภาษาไทยสำหรับเด็กมุสลิม ป.1 - ป. 3

2) นำหลักสูตรพื้นฐานภาษาไทย ชั้น ป.1 - ป.3 มาศึกษา วิเคราะห์ สาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง หลักภาษา การใช้ภาษา ในแต่ละชั้น และนำมาเทียบเคียงจากแบบเรียนแบบฝึกหัดของกระทรวงศึกษาและสำนักพิมพ์เอกชน ในระดับชั้นที่เกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

3) นำหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 ชั้น ป.1 - ป.3 คือ กลุ่มศาสนาอิสลาม กลุ่มสังคมศึกษาและจริยธรรม กลุ่มภาษา (อาหรับ/มลายู) มาศึกษาสาระสำคัญ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ศึกษาแบบฝึกหัด และหนังสือศาสนาในระดับชั้นที่เกี่ยวข้องกับสาระอิสลามศึกษา

4) นำหลักสูตรทั้ง 2 มาวิเคราะห์ เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ว่า กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ หรือต้องการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถอย่างไร มีขอบเขตเนื้อหาอะไรบ้าง จะเชื่อมโยงกันได้อย่างไร มีแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องต่อสภาพของชุมชนท้องถิ่น โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างไร และเน้นกระบวนการเรียนคู่คุณธรรมตามแนวทางอิสลามและสอดคล้องกับการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนในด้านอาภิศาสตร์ อิบาติฮ์ และอัศลามียะฮ์สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาต่างๆในชีวิตประจำวัน ทำให้ชีวิตมีความสุข และมีบุคลิกภาพที่ดีตามแบบอย่างวิถีอิสลาม ทำให้ได้กรอบแนวคิด ในการจัดทำประมวลแผนการจัดการเรียนรู้อย่างวิถีสลาม ทำให้ได้กรอบแนวคิด ในการจัดทำประมวลแผนการจัดการเรียนรู้อย่างวิถีสลาม สำหรับเด็กมุสลิม ชั้น ป.1 - ป. 3 จำนวน 6 เล่ม ดังนี้

4.1.ประมวลแผนการจัดการเรียนรู้อย่างวิถีสลาม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคต้น/ปลาย

4.2. ประมวลแผนการจัดการเรียนรู้อย่างวิถีสลาม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคต้น/ปลาย

4.3. ประมวลแผนการจัดการเรียนรู้อย่างวิถีสลาม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคต้น/ปลาย

5) หลังจากจัดทำประมวลแผนการจัดการเรียนรู้อย่างวิถีสลามของแต่ละชั้นเรียนแล้ว ผู้วิจัยจึงนำแบบเรียนและแบบฝึกหัด ป.1- ป.2 ที่ๆได้จัดทำไว้แล้วมาจัดทำใหม่ โดยปรับเปลี่ยนเนื้อหาเรียงลำดับความยากง่ายและเขียนใหม่เพิ่มเติม เพื่อนำมาออกแบบจัดทำเป็นรูปเล่มใหม่ โดยพิจารณาจากเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ขอบเขต ข้อมูลจากสภาพปัญหา ความต้องการ ความจำเป็น เพื่อให้เหมาะสมต่อบริบทของสังคมมุสลิม แต่การบูรณาการอิสลามในกลุ่มสาระภาษาไทยนี้ ไม่สามารถนำสาระอิสลามมาจัดทำได้ครบทุกสาระและทุกเรื่องจะเชื่อมโยงได้เฉพาะบางเรื่อง เนื่องจากความแตกต่างกันของธรรมชาติวิชา เพราะบางวิชาต้องฝึกให้เกิดทักษะ บางวิชาต้องสร้างค่านิยม เจตคติ จึงต้องมีการฝึกฝนหลายๆครั้ง ดังนั้น หลังจากได้มีการวิเคราะห์หลักสูตรแล้ว จึงนำมาบูรณาการได้เฉพาะเนื้อหา จุดประสงค์ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและความคิดรวบยอดที่พอจะเชื่อมโยงได้เท่านั้น ส่วนเรื่องใดที่ไม่สามารถนำมาบูรณาการได้ ยังคงต้องสอนตามเดิมโดยแยกเป็นรายวิชา หลังจากที่ได้จัดทำเป็นรูปเล่มเสร็จแล้วได้ส่งให้ครู ผู้ปกครอง ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คนได้พิจารณาซึ่งเป็นแบบเรียน 1 เล่ม แบบฝึกหัด 1 เล่มมีผู้เสนอข้อคิดเห็นและได้เสนอแนะว่าจะรวมแบบเรียนและแบบฝึกหัดไว้ในหน่วยเดียวกัน โดยเรียนจบเล่มละ 1 ภาคเรียน เพื่อให้เด็กเรียนและทำแบบฝึกหัดอยู่ในเล่มเดียวกันโดยจัดทำเป็น 2 เล่ม คือภาคต้น

ภาคปลาย เพื่อเด็กจะได้เรียนทีละเล่มผู้วิจัยจึงได้นำมาจัดทำใหม่ตามที่มีผู้เสนอ ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำไว้ดังนี้คือ

1. แบบฝึกทักษะภาษาไทยสำหรับเด็กมุสลิม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ต้น/ ปลาย
2. แบบฝึกทักษะภาษาไทยสำหรับเด็กมุสลิม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ต้น/ ปลาย
3. แบบฝึกทักษะภาษาไทยสำหรับเด็กมุสลิม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ต้น/ ปลาย

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เสาวนีย์ แซ่ภู 2547:36) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยการสร้างแบบฝึกแบบโคลซเพื่อพัฒนาความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 (ช่วงชั้นที่1) ซึ่งได้สรุปความสำคัญของแบบฝึกไว้ว่า แบบฝึกมีความสำคัญช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีมีความชำนาญและเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและแบบฝึกที่ดีจะต้องมีจุดหมายที่แน่นอนว่าต้องการฝึกทักษะในด้านใดและใช้ภาษาให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน มีรูปแบบที่ดึงดูดความสนใจของนักเรียนหลายรูปแบบ เพื่อไม่ให้นักเรียนเบื่อหน่าย เรียงลำดับความยากง่าย ใช้เวลาในการฝึกเหมาะสมไม่นานจนเกินไป ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปเรื่องลักษณะของแบบฝึกที่ดีสำหรับเด็กมุสลิมต้องเป็นอย่างไรจาก(ศศิธร สุทธิแพทย์ 2518:72 ในเสาวนีย์ แซ่ภู 2547:38) ดังนี้ คือ

แบบฝึกที่ดีต้องมีจิตวิทยา	ใช้ภาษาง่ายๆได้เหมาะสมกับวัย
เรียนรู้ไวคิดสนุกปลูกเร้าความสนใจ	ให้ความหมายชีวิตได้คิดพิจารณา
ศึกษาด้วยตนเองตามเกณฑ์ยากง่าย	มีหลายแบบฝึกจะไม่เบื่อหน่าย
ใช้เวลาไม่นานบูรณาการศาสนา	พัฒนาอีหม่านตามหลักการอิสลาม

2.4 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 พอสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

2.4.1 หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศจึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติมุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่ความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชนที่ประชากรทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดศึกษา

3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตโดย ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกเป้าหมาย เทียบโอนผลการเรียนและประสบการณ์ได้

2.4.2 จุดหมาย

จุดหมายของหลักสูตรกำหนดเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเรียนรู้ รักการเขียนและรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีทักษะและศักยภาพในการจัดการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี
4. มีทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การคิดการแก้ปัญหาและการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีคุณภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภคมีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองที่ดียึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศ
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬาภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาลิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม

2.4.3 โครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีโครงสร้าง ดังนี้

2.4.3.1 ระดับช่วงชั้น

ระดับช่วงชั้น แบ่งออกเป็น 4 ช่วงชั้น คือ

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6

2.4.3.2 สารการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะ หรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม

- 1) ภาษาไทย
- 2) คณิตศาสตร์
- 3) วิทยาศาสตร์
- 4) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- 5) สุขศึกษาและพลศึกษา
- 6) ศิลปะ
- 7) การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 8) ภาษาต่างประเทศ

2.4.4 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ

- 1) กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาความสามารถตามความเหมาะสมของผู้เรียน ซึ่งครูผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้ปรึกษาในทุกด้าน
- 2) กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ โดยเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์

2.4.5 มาตรฐานเรียนรู้ช่วงชั้น

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

2.4.6 การจัดเวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 - 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4 - 5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 - 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4 - 5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000 - 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5 - 6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 มีเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

2.4.7 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพประกอบที่ 3 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ช่วงชั้น	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่ 1 ป.1-3	ช่วงชั้นที่ 2 ป.4-6	ช่วงชั้นที่ 3 ม.1-3	ช่วงชั้นที่ 4 ม.4-6
กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม	การศึกษาภาคบังคับ			
	การศึกษาขั้นพื้นฐาน			
ภาษาไทย	•	•	•	•
คณิตศาสตร์	•	•	•	•
วิทยาศาสตร์	•	•	•	•
สังคมศึกษาและวัฒนธรรม	•	•	•	•
สุขศึกษา/พลศึกษา	■	■	■	■
ศิลปะ	■	■	■	■
การทำงานอาชีพและเทคโนโลยี	■	■	■	■
ภาษาต่างประเทศ	■	■	■	■
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	▲	▲	▲	▲
เวลาเรียน ปีละประมาณ	800 - 1,000	800 - 1,000	1,000 - 1,200	1,200

ที่มา : กรมวิชาการ 2544 : 8

หมายเหตุ

- สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้ และการแก้ปัญหา

■ สารการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นมนุษย์และศักยภาพพื้นฐานในการคิดและการทำงาน

▲ กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้นอกจากสารการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และพัฒนาคนตามศักยภาพ

ทั้งนี้สถานศึกษาอาจจัดเวลาเรียนและกลุ่มสาระต่างๆ ได้ตามสภาพกลุ่มเป้าหมายสำหรับการศึกษานอกระบบ สามารถจัดเวลาเรียนและช่วงชั้นตามระดับการศึกษา

2.4.8 การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายพิเศษ

สถานศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับผู้พิการผู้ด้อยโอกาสผู้มีความสามารถพิเศษ และศึกษาเฉพาะทางต้องจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและสามารถพิจารณาปรับลดหรือเพิ่มระดับ คุณภาพให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายโดยให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

2.4.9 การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญ ทุกคนเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เน้นการบูรณาการเชื่อมโยงหลักสูตร โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตฝึกทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและเป็นคนมีความรู้คู่คุณธรรม

2.4.10 สารและมาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสารและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกำหนดไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพสำหรับสารและมาตรฐานการเรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ สารและมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐานมีรายละเอียดดัง ต่อไปนี้

ภาษาไทย

สาระที่ 1 : การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 : ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจแก้ ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 : การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 : ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงาน ข้อมูลสารสนเทศ และรายงานการศึกษา ค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 : การฟัง การดูและการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 : สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูด แสดง ความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 : หลักการใช้ภาษา

มาตรฐาน ท 4.1 : เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติ ของชาติ

มาตรฐาน ท 4.2 : สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อาชีพ สังคม และชีวิตประจำวัน

สาระที่ 5 : วรรณคดี และวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 : เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรม ไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

2.4.11 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การประเมินเพื่อให้ผู้เรียนทราบระดับความก้าวหน้าและความสำเร็จ ครูจะมีความเข้าใจและรู้สึกถึงความต้องการของผู้เรียนรายบุคคลและกลุ่ม รวมทั้งเป็นการประเมินการจัดกิจกรรมตนเอง สำหรับผู้ปกครองจะทราบผลการเรียน หรือระดับความสำเร็จของเด็กการวัด และประเมินผลสถานศึกษา จะเป็นผู้กำหนดเกณฑ์การประเมิน โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา การประเมินแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) ประเมินระดับสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน และพิจารณาตัดสินการเลื่อนชั้น

2) ประเมินระดับชาติ เพื่อใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยมีวิธีการประเมินเฉพาะผู้เรียนในปีสุดท้ายของช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3,6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3,6 สาระการเรียนรู้ที่ประเมินคือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ และกลุ่มสาระอื่น ๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ กำหนด

2.4.12 เกณฑ์การจบหลักสูตร

การจบหลักสูตรเป็นไปตามการจัดการศึกษาคือจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ภาคบังคับ 9 ปี) และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี)

2.4.13 เอกสารหลักฐานทางการศึกษา

สถานศึกษาจะต้องทำเอกสารหลักฐานการศึกษา ดังนี้

- 1.แบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 2.แบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
- 3.แบบรายงานการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนรายบุคคล
- 4.ระเบียบสะสมการพัฒนาต่าง ๆ

ในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนด ประกอบด้วย

- 1.ระเบียบแสดงผลการเรียนรู้ประจำตัวผู้เรียน
- 2.ใบประกาศนียบัตร
- 3.แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.5. หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม พอสรุปใจความสำคัญได้ ดังนี้

หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 เป็นหลักสูตรเฉพาะด้าน เฉพาะทาง โดยอ้างอิงและยึดหลักให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาเกี่ยวกับอิสลามศึกษาสามารถนำไปใช้จัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัยยาศัยควบคู่กับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 12 ปี โดยแบ่งเป็น 4 ช่วงชั้น ช่วงชั้นละ 3 ปี หลักสูตรอิสลามศึกษาประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะกระบวนการเรียนรู้ คุณลักษณะและค่านิยมคุณธรรม จริยธรรม ของผู้เรียน โดยมีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีเจตคติที่ดีต่อศาสนาอิสลาม โดยจำแนกสาระการเรียนรู้ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มศาสนาอิสลาม
2. กลุ่มสังคมศึกษาจริยธรรม
3. กลุ่มภาษา (อาหรับ / มลายู)

1. กลุ่มศาสนาอิสลาม

กลุ่มศาสนาอิสลามเป็นกลุ่มสาระบังคับที่ผู้เรียนต้องเรียนตั้งแต่ระดับอับติดาอียะฮ์ มุตาวซซีฎะฮ์และชานาเวียะฮ์ มีจุดเน้นในการสร้างคุณภาพผู้เรียนดังต่อไปนี้

- 1) มีความรู้ความเข้าใจในอัลกุรอาน มีความสามารถในการอ่าน เขียน ท่องจำ นำไปปฏิบัติในการประกอบศาสนกิจและยึดเป็นหลักในการดำเนินชีวิต
- 2) มีทักษะและปฏิบัติตามศาสนบัญญัติ(ฟิกฮ) ในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ
- 3) ยึดมั่นและนำหลักการศรัทธาในการดำเนินชีวิต
- 4) มีความภาคภูมิใจในความเป็นมุสลิม
- 5) เป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
- 6) รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น
- 7) เป็นแบบอย่างที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

1.1 สาระ องค์ความรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศาสนาประกอบด้วย

- 1.1.1 สาระที่ 1 อัล-กุรอานและฮัตตีฟซีร
- 1.1.2 สาระที่ 2 อัล-หะดีษ
- 1.1.3 สาระที่ 3 อัลฟิกฮ
- 1.1.4 สาระที่ 4 อัล-อะกีดะฮ์

1.2 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มศาสนา

- 1.2.1 สาระที่ 1 อัลกุรอาน และฮัตตีฟซีร
 - มาตรฐาน ศอ.1.1 เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักการอ่าน และหลักการอธิบายอัลกุรอาน สามารถท่องจำอธิบายและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต
 - มาตรฐาน ศอ. 1.2 ยึดมั่นในหลักคำสอนอัลกุรอาน และนำมาปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันได้อย่างมีสันติสุข
- 1.2.2 สาระที่ 2 อัลหะดีษ
 - มาตรฐาน ศอ. 2.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญ หลักการอัลหะดีษ สามารถท่องจำอัลหะดีษและนำไปดำเนินชีวิต
 - มาตรฐาน ศอ. 2. 2 ยึดมั่นหลักคำสอนอัลหะดีษ และปฏิบัติตามในการดำเนินชีวิต

1.2.3 สารที่ 3 อัลฟิกฮ

- มาตรฐาน ศอ.3.1 เข้าใจ กฎ หลักการ และบทบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับ อิบาตะฮู มุอามาลาต มุนากาฮาตและญินายาต เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติศาสนกิจและดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข
- มาตรฐาน ศอ.3.2 เห็นคุณค่า ปฏิบัติตามบทบัญญัติอิสลาม และสามารถนำวิเคราะห์กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของเหตุและผล

1.2.4 สารที่ 4 อัลอะกีดะฮ

- มาตรฐาน ศอ 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญ และหลักฐานของหลักการศรัทธาและโทษของการตั้งภาคีต่ออัลลอฮ การสิ้นสภาพของการเป็นมุสลิม เพื่อเป็นบ่าวที่ยำเกรง และภักดีต่ออัลลอฮ
- มาตรฐาน ศอ 4.2 ยึดมั่นในหลักการศรัทธา นำมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และสามารถแก้ปัญหา สังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

2.กลุ่มสังคมศึกษาจริยธรรม

กลุ่มสังคมศึกษามีจุดเน้นในการสร้างคุณภาพของผู้เรียน ดังนี้

1. เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ภาควิชาในการสร้างเป็นมุสลิม สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและนำไปใช้สร้างองค์ความรู้ใหม่ได้
2. มีความผูกพันกับอัลลอฮ และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีงามระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เป็นผู้มีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาและจุดเน้นเมื่อผู้เรียนจบปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 (จบอิมติดาอียะฮปีที่ 3)

1. ผู้เรียนได้มีการพัฒนาให้มีทักษะกระบวนการและมีข้อมูลที่จำเป็นต่อการพัฒนาให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติตามหลักคำสอนของอิสลาม มีความเป็นมุสลิมที่ดี ฝึกหัดการตัดสินใจ และยำเกรงต่ออัลลอฮ
2. ได้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อิสลาม เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาตนเองและสังคม
3. ได้รับการพัฒนาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อิสลามจริยธรรม เพื่อเป็นพื้นฐานในการนำความรู้ ความเข้าใจในขั้นที่สูงต่อไป

ช่วงชั้นที่ 2 (จบชั้นอิมติดาอียะฮ์ปีที่ 6)

1. ได้รับการพัฒนาความรู้และความเข้าใจในประวัติศาสตร์อิสลาม จริยธรรมอิสลาม ปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของอัลลอฮ์ ~~และ~~ รวมทั้งมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของอิสลาม
2. ได้การพัฒนาแนวคิดทางสังคมศาสตร์เกี่ยวกับจริยธรรม ประวัติศาสตร์อิสลาม เพื่อขยายประสบการณ์ไปสู่ความเข้าใจในโลกมุสลิมเกี่ยวกับศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี การดำเนินชีวิตการจัดระเบียบทางสังคมและการเปลี่ยนทางสังคมจากอดีตถึงปัจจุบัน

2.1 สาระ องค์ความรู้ของกลุ่มสาระสังคมศึกษาและจริยธรรม ประกอบด้วย

- 2.1.1 สาระที่ 1 อັตตารีค
- 2.1.2 สาระที่ 2 อัล-อัคราค

2.2 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา จริยธรรม

2.2.1 สาระที่ 1 อັตตารีค

มาตรฐาน สจ.1.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของแต่ละยุคสมัยทาง

ประวัติศาสตร์อิสลามสามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มา วิเคราะห์ เหตุการณ์ต่างๆอย่างเป็นระบบและประยุกต์ใช้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุข

มาตรฐาน สจ. 1.2 เข้าใจประวัติศาสตร์อิสลามในท้องถิ่นและภูมิภาค มีความภาคภูมิใจในการใช้ชีวิตตามแนวทางของอิสลาม

2.2.2 สาระที่ 2 อัล-อัคราค

มาตรฐาน สจ.2.1 เข้าใจจริยธรรมอิสลามและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาดน บำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว สังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

มาตรฐาน สจ.2.2 ยึดมั่นและปฏิบัติตามจริยธรรมอิสลามในการ ดำเนินชีวิต

3. กลุ่มภาษา (อาหรับ / มลายู)

3.1 คุณภาพของผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาควรปรากฏดังนี้

- 3.1.1 มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียน
- 3.1.2 มีความสามารถในการใช้ภาษาในการประกอบศาสนกิจด้วยความมั่นใจ
- 3.1.3 สามารถนำความรู้ทางภาษาไปใช้ประกอบการเรียนรู้ และแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง
- 3.1.4 สามารถใช้ภาษาอาหรับและภาษามลายูในการสื่อสารทั้งในและนอกโรงเรียน

3.1.5 มีมารยาทในการอ่าน การเขียน การพูด การฟังและการดู

3.1.6 มีนิสัยรักการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน

3.1.7 มีความภาคภูมิใจและชื่นชมในวรรณกรรมของท้องถิ่น

3.1.8 มีเจตคติที่ดีต่อภาษาอาหรับและภาษามลายู

3.2 คุณภาพของผู้เรียนภาษาอาหรับ เมื่อจบแต่ละช่วงชั้น ควรมีความรู้ความสามารถดังต่อไปนี้

3.2.1 ช่วงชั้นที่ 1 ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น ปีที่ 1-3 (อิบติดาอียะฮ์)

1. สามารถอ่านภาษาอาหรับได้
2. เข้าใจความหมายของคำ ประโยค ข้อความในวงคำศัพท์ไม่น้อยกว่า 250 คำ
3. มีมารยาทในการฟังและพูดภาษาอาหรับ

3.2.2 ช่วงชั้นที่ 2 ระดับอิสลามศึกษา ตอนต้น ปีที่ 4-6 (อิบติดาอียะฮ์)

1. สามารถอ่านได้คล่องแคล่วและถูกต้อง
2. สามารถอ่านอายะฮ์/ซูเราะฮ์/ดุอาอ์ปฏิบัติศาสนกิจได้ถูกต้อง
3. เข้าใจความหมายของคำ ประโยค ข้อความและถ่ายทอดใจความสำคัญจากประโยคสั้นๆได้ ในวงคำศัพท์ไม่น้อยกว่า 600 คำ
4. อ่าน เขียน สนทนาโต้ตอบด้วยประโยคสั้นๆ ได้
5. จดบันทึกความรู้ ตั้งคำถาม ตอบคำถามประโยคสั้นๆได้
6. มีมารยาทในการฟังและพูดภาษาอาหรับ

3.3 คุณภาพของผู้เรียนภาษามลายู เมื่อจบแต่ละช่วงชั้น ผู้เรียนต้องมีความรู้ความสามารถ ดังต่อไปนี้

3.3.1 ช่วงชั้นที่ 1 อิสลามศึกษา ตอนต้นปีที่ 1-3

1. สามารถปฏิบัติตามความหมายของคำ วลี ประโยคตามคำสั่ง
2. สามารถออกเสียงพยัญชนะ คำ วลี ประโยค เล่าเรื่อง นิทาน ข่าวสั้น
3. สามารถอ่านจับใจความสำคัญ และตอบคำถามจากเรื่องที่อ่าน
4. สามารถคัดลายมือ เขียนสะกดคำประสมอักษร เขียนคำวลี ประโยคที่กำหนด

3.3.2 ช่วงชั้นที่ 2 อิสลามศึกษาตอนต้นปีที่ 4-6

1. สามารถอ่านคำ วลี ประโยคและข้อความ ตามหลักเกณฑ์การอ่าน
2. สามารถจับใจความสำคัญของเรื่องข่าวเหตุการณ์ คำอธิบายคำพูดเปรียบเทียบ และภาษิต

3. สามารถวิเคราะห์เรื่องที่อ่าน
4. สามารถแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ และสรุปความคิดเห็นจากเรื่องที่กำหนด
5. มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน
6. สามารถอ่านคำ วลี ประโยคและข้อความถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางภาษา

3.4 สารและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มภาษา

3.4.1 สารที่ 1 ภาษาอาหรับ

มาตรฐาน อม.1.1 เข้าใจ กระบวนการฟัง ดู พูด อ่านและเขียน เห็นคุณค่าและมีทักษะในการใช้ภาษาอาหรับเพื่อการเรียนรู้ ค้นคว้าตีความบทบัญญัติอิสลามและสื่อความหมาย

3.4.2 สารที่ 2 ภาษามลายู

มาตรฐาน อม.2.1 เข้าใจ กระบวนการฟัง ดู พูด อ่านและเขียน เห็นคุณค่าและมีทักษะในการใช้ภาษามลายู เพื่อการเรียนรู้ สื่อความหมาย และศึกษาค้นคว้าความรู้จากแหล่งวิทยาการเกี่ยวกับศาสนาอิสลามอย่างสร้างสรรค์มีประสิทธิภาพ

(สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 2)

2.6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ

นุรไฮดา ฮาซัน (2009/2552:บทคัดย่อ online) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาอิสลามอย่างเป็นทางการ : การสอนแบบบูรณาการในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นรูปแบบแนวทางใหม่ในสถาบันการศึกษาอินโดนีเซีย การวิจัยนี้เพื่อศึกษารูปแบบอิสลามานูวัตร์ ระดับมัธยมปลาย ที่เน้นรวมการสอนแบบบูรณาการอิสลามานูวัตร์ ในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามแบบดั้งเดิม หลังการต่อต้านซูฮาโตมีผลการแผ่ขยายเรื่องราว ขอบเขตความรู้ของกระแสอิสลามในอินโดนีเซียให้ปรากฏมากขึ้น ในขณะที่วรรณกรรมอิสลามและกระบวนการทั่วไปของอิสลามานูวัตร์ในสังคมอิสลามอินโดนีเซียที่มีอยู่มากมายถูกต่อต้าน การศึกษาหรือความเข้าใจผิดในการอภิปรายมากมาย ได้ถูกละเลยเพิกเฉย โดยสิ่งที่น่าสนใจคือความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชน และยุทธศาสตร์ที่ยึดเยื้อของพวกหัวรุนแรง การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์บทบาทการศึกษาแบบดั้งเดิมจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่แผ่ขยายซึ่งเกี่ยวข้องกับอิสลามานูวัตร์ และการแพร่ขยายการต่อสู้ของอิสลาม และวัฒนธรรมการเมืองของสังคมมุสลิมอินโดนีเซีย ยิ่งกว่านั้นการถามหา ชาติพันธุ์ในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามผ่านการบูรณาการการสอน การวิจัยนี้เพื่อแสดงให้เห็นแนว ทางใหม่ และความแตกต่างกัน ถ้อยคำของพวกหัวรุนแรงถูกนำมาใช้เพื่อเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ และเปลี่ยนแปลงคำอธิบาย

เบญจมาศ กาลาศรี (2545 :บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือโดยการใช้เทคนิคบูรณาการการอ่านและการเขียนที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) ความเข้าใจในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือโดยการใช้เทคนิคบูรณาการ การอ่านและการเขียน หลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 2) ความเข้าใจในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนแบบปกติ หลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 3) ความเข้าใจในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือโดยการใช้เทคนิคบูรณาการการอ่านและการเขียน หลังการเรียนสูงกว่าการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ณัฐยากร แก้วทงศ์ (2545:28 อ้างถึงใน Malloy,1987: Online) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสอนแบบบูรณาการความคิดระดับสูง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยยูทา (Utah University) ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองเป็นกลุ่มที่สอนแบบบูรณาการความคิด โดยใช้เทคนิคแผนผังความคิด ส่วนกลุ่มควบคุมสอนโดยให้แบบฝึกหัดซึ่งให้นักศึกษาจัดระบบความคิดในแต่ละปริเฉท โดยที่กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มจะได้รับงานที่เกี่ยวกับการบูรณาการความคิด ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองจะมีอัตราการบูรณาการความคิดสูงกว่ากลุ่มควบคุม และอ้างถึงใน รีگا (Rega,1993:150-174) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการนำทฤษฎีในการเรียนแบบบูรณาการตามแนวคิดของปีเตอร์ ไคลน์ (Peter Kline's theory of integrative theory) และการใช้ทฤษฎีทางพหุปัญญาของการ์ดเนอร์ (Howard Gardner's multiple intelligence theory) มาจัดเป็นชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และเป็นการพัฒนาสมองด้านขวา ทั้งหมด 12 กิจกรรม ตัวอย่างเช่น การละลายพฤติกรรม (Ice-breaker) รวมทั้งเทคนิคแผนผังความคิดด้วย ผลปรากฏว่าชุดกิจกรรมดังกล่าวส่งผลให้นักเรียนมีระดับความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น และงานวิจัยดังกล่าวยังเสนอว่าต้องมีการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีการแสดงความคิด หรือผลงานได้อย่างเต็มที่ก็จะทำให้ชุดกิจกรรมดังกล่าวมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ศศิธร เทียนขาว (2550:บทคัดย่อ, ออนไลน์) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่1โรงเรียนบ้านหนองหว้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ที่ได้รับการสอนแบบบูรณาการ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนแบบบูรณาการปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ กลุ่มทดลองที่เรียนด้วยการสอนแบบบูรณาการจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

อำนวยการ ช่วยเยี่ยม (2548 :บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของวิธีสอนแบบบูรณาการที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านและเจตคติต่อการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการ มีความเข้าใจในการอ่านหลังสอนสูงกว่าก่อนสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 2) นักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบปกติ มีความเข้าใจในการอ่านหลังสอนสูงกว่าก่อนสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 3) นักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการ มีความเข้าใจในการอ่านหลังสอนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 4) นักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบบูรณาการ มีเจตคติต่อการอ่านหลังสอนสูงกว่า นักเรียนที่ได้รับวิธีสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ปริญา ชนะวาทิ (2550 : บทคัดย่อ, ออนไลน์) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาการบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ด้านการเตรียมการสอนควรศึกษาแนวคิดกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเทคนิค วิธีสอนควรจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนควรประยุกต์ใช้สื่อที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น 2) ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก ด้านครูศิลปะควรจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นักเรียนควรได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับความหมาย แนวคิดการปฏิบัติตนตามหลักการสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักสูตรควรนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ด้านจุดประสงค์การเรียนการสอนควรให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการกำหนดเนื้อหาสาระควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือกสาระการเรียนรู้ที่ต้องการศึกษาตามความถนัด และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรจัดกิจกรรมทัศนศิลป์ที่มีความหลากหลายครอบคลุมกิจกรรมต่างๆ 3) ครูศิลปศึกษาเชี่ยวชาญด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความคิดเห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนควรนำวิชาศิลปศึกษามารวมบูรณาการกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยนำไปจัดทำเป็นแผนจัดการเรียนรู้ และควรวางแผนขั้นตอนการทำงานก่อนจัดทำหลักสูตร นักเรียนควรได้เรียนวิชาศิลปศึกษาโดยสอดแทรกเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไป ในด้านกิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียนควรได้ศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้จริงในชุมชน สามารถประยุกต์ใช้วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ควรส่งเสริมความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทำความเข้าใจ ในด้านการวัดและประเมินผล ครูผู้สอนควรวัดและประเมินผลจากคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยวิธีการอันหลากหลาย ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและมองไม่เห็นความสำคัญ ไม่มีการวางแผนการทำงาน 4) ครูศิลปศึกษาและครูศิลปศึกษาเชี่ยวชาญด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรจัดให้ความหลากหลายและสร้างบรรยากาศให้เหมาะแก่การเรียนรู้ และนักเรียนควรได้ศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้จริงในชุมชน สามารถประยุกต์ใช้วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ผลงาน

ศิลปะ โดยที่นักเรียนได้ปฏิบัติงานจริงทุกขั้นตอน รู้ขั้นตอนการทำงานอย่างถูกต้องและจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง รวมถึงนักเรียนควรได้พฤติกรรมอันพึงประสงค์ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

สมวงษ์ แปลงประสพโชค (2544:บทคัดย่อ online) : ได้ศึกษาผลของการสอนคณิตศาสตร์บูรณาการกับภาษาอังกฤษโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความสามารถทางคณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนปราโมชวิทยารามอินทรา ในด้านการสนทนาภาษาอังกฤษ การรู้คำศัพท์ ทักษะการคิดคำนวณ การคิดและแก้ปัญหา การแก้โจทย์ปัญหา และเขาวนัปัญหาด้านคณิตศาสตร์ ลักษณะการบูรณาการ เป็นการนำความรู้ทั้งสองวิชามาฝึกร่วมกันโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือสื่อสารเสนอเรื่องราว และโจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์มีครูสองคน คือ ครูภาษาอังกฤษทำหน้าที่ฝึกการสนทนา และอธิบายทำความเข้าใจคำสั่งและทำความเข้าใจโจทย์ปัญหา ครูคณิตศาสตร์ทำหน้าที่ฝึกการคิดและแก้ปัญหาแผนแบบการทดลองเป็นแบบการทดลองกลุ่มเดี่ยว ทดสอบหลังเรียนเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ 50 % ของคะแนนเต็มด้วยการทดสอบค่า t ที่ระดับนัยสำคัญ.05 ใช้กลุ่มตัวอย่างชั้นเรียนละ 30 คนโดยสุ่มจากนักเรียนในโครงการ 600 คน ทดลองนาน 80 ครั้ง ๆ ละ 30 นาที ผลการทดลองพบว่า

- 1) คะแนนผลสัมฤทธิ์ของวิชาภาษาอังกฤษด้านการสนทนาของนักเรียนระดับชั้น ป.1 , 2 , 4 และ 6 สูงกว่าเกณฑ์ 50 % อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ยกเว้น ป.3 และชั้น ป.5
- 2) คะแนนผลสัมฤทธิ์ของวิชาภาษาอังกฤษด้านการรู้ศัพท์ของนักเรียนระดับชั้น ป.1, 2 และ 4 สูงกว่าเกณฑ์ 50 % อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ยกเว้น ป.3 , ป.5 และ ป.6
- 3) คะแนนผลสัมฤทธิ์ของวิชาคณิตศาสตร์ด้านการคิดคำนวณของนักเรียนทุกระดับชั้นสูงกว่าเกณฑ์ 50 % อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05
- 4) คะแนนผลสัมฤทธิ์ของวิชาคณิตศาสตร์ด้านการคิดและแก้ปัญหของนักเรียนระดับชั้นชั้น ป.1 , 2 และ 4 สูงกว่าเกณฑ์ 50 % อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ยกเว้น ป.3 ป.5 และ ป.6
- 5) คะแนนผลสัมฤทธิ์ของวิชาคณิตศาสตร์ด้านการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนระดับ ชั้น ป.1, 2 และ 4 สูงกว่าเกณฑ์ 50 % อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ยกเว้น ป.5 และ ป.6
- 6) คะแนนผลสัมฤทธิ์ของเขาวนัปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้น ป. 4 สูงกว่าเกณฑ์ 50 % อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ยกเว้นระดับชั้น ป.1และ 3 ต่ำกว่าเกณฑ์ 50 % อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ส่วนระดับ ชั้น ป.2 , 5 และ ป.6 สูงกว่าเกณฑ์ 50 % อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05
- 7) นักเรียนในกลุ่มทดลองมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนคณิตศาสตร์บูรณาการกับภาษาอังกฤษชอบเรียนมาก และต้องการเรียนต่อไปอีก
- 8) ครูที่สอนนักเรียนในกลุ่มทดลองมีเจตคติที่ดีต่อการสอนคณิตศาสตร์บูรณาการกับภาษาอังกฤษเห็นว่าเด็กชอบเรียนและต้องการให้มีโครงการนี้ต่อไปอีก
- 9) ผู้ปกครองของนักเรียนในกลุ่มทดลองมีเจตคติที่ดีต่อการให้เด็กเรียนในโครงการคณิตศาสตร์บูรณาการกับภาษาอังกฤษเห็นว่าเด็กชอบเรียน และต้องการให้มีโครงการนี้ต่อไปอีกข้อเสนอแนะของครูและผู้ปกครองควรปรับปรุงเวลาเรียนให้เหมาะสม ควรมีการประเมินก่อนเข้าโครงการและหลังจบโครงการควรรายงานผลความก้าวหน้าในการเรียนเป็นระยะๆ ควรทำเอกสารเป็นรูปเล่ม ควรจัดห้องเรียนเป็น

เอกเทศเฉพาะแยะระหว่างคนที่เรียนกับไม่เรียน เพื่อให้มีสมาธิควรจัดกิจกรรมให้หลากหลาย และควรเพิ่มเวลาให้มากขึ้นกว่าเดิม

จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนแบบบูรณาการดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการสอนแบบบูรณาการอิสลาม เป็นการนำเอาส่วนดีของวิธีการสอนอื่นๆ มาใช้ตามสภาพและความจำเป็นในการเรียนการสอนอย่างผสมผสานโดยใช้ความรู้ ความเข้าใจและทักษะในศาสตร์วิชาต่างๆมากกว่า 1 วิชาขึ้นไปหลอมรวมเข้าด้วยกันภายใต้เรื่องราว เรื่องใด เรื่องหนึ่งอาจเป็นลักษณะโครงงาน หรือกิจกรรมร่วมกัน หรือจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรมนำสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เป็นมุสลิมที่สมบูรณ์

Prince of Songkla University
Pattani Campus